

Programi mësimor i lëndës
“GJYKIME SPECIFIKE”

MODULI: MOSMARRËVESHJET
FAMILJARE

Viti akademik
2026–2027

Për Shkollën e Magjistraturës
Viti akademik 2026 - 2027

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar të kandidatëve për ndihmës ligjor)

MOSMARRËVESHJET FAMILJARE	
Pedagogu titullar i lëndës:	Arta Mandro - Pedagoge e jashtme
Pedagogë të kursit	Marsela Dervishi/Vjosa Zaimi/ Irena Plaku

HYRJE NË LËNDËN ‘MOSMARRËVESHJET FAMILJARE’

1. Përshkrimi i lëndës

Kandidati për ndihmës ligjor, i cili do të asistojë gjyqtarin/trupin gjykues përpara të cilit do të paraqiten konflikte/mosmarrëveshje që kanë të bëjnë me gjykimin familjar, do t'i duhet të kuptojë veçoritë e gjykimit në këto çështje varësisht instituteve të ndryshme me të gjithë komponentët përbërës dhe mandej, të asistojë në procesin e vendimmarrjes për këto konflikte ku përfshihen bashkëshortë e bashkëjetues, prindër e fëmijë, kujdestarë e të afërm të tjerë (gjyshër), interesa/të drejta personale e pasurore, çështje të autoritetit prindëror, të ushqimit, të takimeve dhe kontakteve, si dhe çështje me elemente të huaj që prekin jetën familjare.

Të shprehurit në formën e një relacioni paraprak apo mendimi ligjor për mënyrën e zgjidhjes së çështjes është një proces i analizës së thelluar të fakteve e provave, që ndodhen en fashikullin e gjykimit. Gjithashtu, ky proces përfshin analizën e legjislacionit ku kërkohet, ndër të tjera, mbajtja në vëmendje me prioritet e parimit të interesit më të lartë të fëmijës në rastet kur një i mitur është pjesë e gjykimit familjar. Proceset gjyqësore në të drejtën familjare nuk mund të shmangin respektimin e tri shtyllave kryesore të parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit të tilla si: parimi i barazisë së bashkëshortëve, i barazisë së prindërve dhe barazisë së fëmijëve pavarësisht statusit të prindërve [të lidhur në martesë ose jo].

Njohuritë e thelluara dhe gjithëpërfshirëse të të gjithë kuadrit ligjor në fuqi, ku përfshihen rregullat procedurale dhe ato materiale, si dhe të standardeve ndërkombëtare që efektojnë vendimmarrjen në çështjet familjare, martesore dhe të të drejtave të fëmijëve; përditësimi me praktikën gjyqësore vendase të gjykatave shqiptare të të tria shkallëve dhe të Gjykatës Kushtetuese, si dhe ato ndërkombëtare pa anashkaluar jurisprudencën e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut dhe GJDBE-së me ndikim në çështjet familjare dhe në gëzimin e jetës familjare e të të drejtave të fëmijëve – është baza e këtij kursi me qëllim që ndihmësit ligjorë të jenë të vetëdijshëm, të aftë e kompetentë në asistimin e këtyre vendimmarrjeve.

Gjithashtu, ndihmësit ligjorë përgatiten të jenë të vetëdijshëm se sa i takon çështjeve familjare, veç anës ligjore materiale e procedurale, ka një ndikim specifik sfera emocionale dhe ku inteligjenca emocionale ka rëndësinë e vet. Ka shumë rëndësi që këto emocione e ndjenja të mos dominojnë parimet e paanësisë dhe të profesionalizmit në trajtimin e çështjeve familjare dhe sjelljen sipas rregullave të etikës profesionale. Çështjet etike në gjykimin e çështjeve familjare do të fokusohen në ato që janë dilema të standardave etike në çështjet familjare, të dhunës në familje dhe çështjet me të mitur, si dhe rreziqet e shkeljeve etike në zgjidhjen e drejtë të çështjes. Qëllimi i këtij fokusi është të sjellë në vëmendje natyrën ndërdisiplinore, sociale, ligjore, emocionale etj. të këtyre rasteve dhe të kultivohen disa aftësi individuale dhe kolektive me rëndësi në trajtimin e çështjeve familjare dhe me të mitur, si dhe të nxitet vet-analiza dhe vetëvlerësimi i nevojave për qasje etike të duhura dhe për ndryshimet e duhura te ndihmësit ligjorë të ardhshëm. Etika profesionale duhet parë si leva që siguron aksesin në drejtësi dhe efekton besimin e publikut, e cila ka po aq rëndësi për ndihmësin ligjor sa edhe për gjyqtarin.

Ndihmësit ligjorë do të ndalen në rëndësinë që ka vendimmarrja në çështjet familjare dhe në rolin mbështetës që ata luajnë në këtë proces, duke njohur vlerën e mendimit të ekspertizës së psikologut/sociologut, punonjësit social dhe punonjësit të të drejtave të fëmijëve. Këta profesionistë vlerësojnë, sipas rastit, interesin më të lartë të fëmijës nga aspekti psikologjik dhe social, ndërsa ndihmësi ligjor ka detyrën të analizojë këto vlerësime nga këndvështrimi juridik, duke identifikuar normat materiale dhe proceduriale që lidhen me të drejtat e fëmijës dhe të prindërve.

Në këtë kuadër, ndihmësi ligjor trajnohet të përkthejë vlerësimet e ekspertëve në argumentim ligjor të qartë dhe të strukturuar, të evidentojë elementet e rëndësishme që ndikojnë në vendimmarrje dhe të asistojë gjyqtarin në integrimin e tyre në analizën juridike të çështjes. Roli i tij është të sigurojë që mendimi profesional i ekspertëve të reflektohet në mënyrë të drejtë, të balancuar dhe në përputhje me parimin e interesit më të lartë të fëmijës, duke kontribuar në një proces vendimmarrës të kujdesshëm, të paanshëm dhe të ndjeshëm ndaj nevojave të fëmijës dhe familjes.

Njohuritë e marra në këtë lëndë e përgatisin ndihmësin ligjor në hapat në vijim të formimit në Shkollën e Magjistraturës gjatë programit njëvjeçar të formimit dhe kështu gradualisht në ushtrimin e funksionit mbështetës pranë gjyqtarit. Gjithashtu, njohuritë e marra do të ndikojnë në shkrimin e projekt- vendimeve në respekt të rregullave proceduriale dhe në një gjuhë juridike të qartë për palët e përfshira në proces, duke reflektuar parimet e së drejtës familjare dhe të mbrojtjes së fëmijëve.

Kjo lëndë do të ndalet dhe trajtojë me vëmendjen e duhur mosmarrëveshjet familjare, pjesëmarrjen e të miturit dhe rolin e tij në proces, mënyrën e dëgjimit të mendimit të fëmijës, si dhe vlerësimin e nevojave të tij zhvillimore e sociale. Ndihmësit ligjorë trajnohen të kuptojnë se si dhe kur fëmija përfshihet në procedim, cilat janë garancitë që duhet të respektohen gjatë dëgjimit të tij dhe si reflektohen këto elemente në analizën juridike të çështjes.

Një rëndësi e veçantë në këtë lëndë i kushtohet edhe statusit dhe rolit të fëmijës dhe prindit në procedimin civil, “status specifik, i përforcuar dhe tashmë me zë në proces”, dhënë këtij subjekti vulnerabël me ndryshimet legjislative të adoptuara në kuadrin e mbrojtjes së fëmijëve dhe të drejtave familjare. Ndihmësi ligjor mëson të identifikojë këto garanci të posaçme, të analizojë ndikimin e tyre në trajtimin e mosmarrëveshjeve familjare dhe të asistojë gjyqtarin në zbatimin e tyre të drejtë e të balancuar, duke kontribuar që të drejtat e fëmijës dhe prindit të respektohen në çdo fazë të procedimit civil.

Fokusi i dytë thelbësor i kësaj lënde është rritja e kapaciteteve të ndihmësve ligjorë në drejtim të njohurive mbi kuadrin ligjor normues ndërkombëtar dhe të brendshëm për të drejtat e fëmijës dhe të palëve në mosmarrëveshjet familjare, por edhe kultivimi i aftësive të tyre në drejtim të identifikimit/analizimit/trajtimin të çështjeve familjare me vigjilencën dhe kujdesin maksimal profesional, në respektim dhe garantim të të drejtave të palëve përgjatë gjithë fazave të procedimit civil.

Lënda synon të prezantojë raste nga praktika gjyqësore dhe praktika mbështetëse e institucioneve të mbrojtjes së fëmijëve, pasi synon të ofrojë/sigurojë një analizë të thelluar të pozitës së fëmijës dhe prindit si në aspektin teorik ashtu edhe në atë praktik, duke filluar nga

identifikimi në kohën dhe mënyrën e duhur i nevojave të fëmijës dhe të familjes, duke vijuar me subjektet pjesëmarrës në procedimin civil, procedurat për ndërhyrje të specializuar multidisiplinare, përfshirje më të madhe në identifikimin fillestar dhe të kuptuarit e statusit të veçantë të fëmijës nga institucionet shtetërore, si dhe, ajo çka është më e rëndësishmja, vënien e theksit tek mbrojtja dhe mirëqenia e fëmijës.

Kjo lëndë ka vend dhe rol të veçantë për ndihmësin ligjor. Është një nga fushat e së drejtës ku, në mënyrë specifike, ndihmësi ligjor merr vend e vlerë në mbështetje të gjyqtarit, në një sferë të jetës dhe të së drejtës ku dominon ana ‘private’ dhe ku nevojitet një qasje e kujdesshme, e balancuar dhe e ndjeshme ndaj dinamikave familjare. Ndihmësi ligjor trajnohet të analizojë dosjen familjare, të identifikojë elementet thelbësore që ndikojnë në vendimmarrje, të përgatisë relacione dhe të asistojë gjyqtarin në strukturimin e arsytimit juridik, duke reflektuar parimet e së drejtës familjare dhe të mbrojtjes së fëmijëve.

Këto linja trajtimi kanë rëndësi për kursin dhe e bëjnë edhe më të përgatitur grupin e ndihmësve ligjorë të ardhshëm, duke i pajisur ata me aftësitë profesionale dhe etike të nevojshme për të kontribuar në mënyrë efektive në trajtimin e mosmarrëveshjeve familjare të cilat reflektojnë ndjeshmeri ndaj nevojave të familjes dhe fëmijës.

2. Objektivi kryesor i lëndës

Në përfundim, ndihmësit ligjorë zotërojnë në mënyrë gjithëpërfshirëse, të thelluar dhe të zbatueshme nocionet, parimet, institutet dhe mekanizmat e së drejtës familjare në aspektin material dhe procedural (jogjyqësor dhe gjyqësor) dhe i vendosin ato në zbatim për trajtimin e mosmarrëveshjeve konkrete familjare në funksionin e tyre mbështetës pranë gjyqtarit. Ata aftësohen të analizojnë dosjet familjare, të identifikojnë elementet thelbësore që ndikojnë në vendimmarrje, të interpretojnë mendimin e ekspertëve, të vlerësojnë interesin më të lartë të fëmijës dhe të përgatisin relacione dhe projektvendime që pasqyrojnë qartësisht parimet e së drejtës familjare.

3. Përmbajtja tematike dhe ngarkesa e lëndës

Gjithsej: 40 orë mësimore

Bërthama e saj përbëhet nga dy shtylla kryesore si më poshtë vijon dhe ku secila prej tyre përfshin procese, mekanizma dhe institute me rëndësi.

Trajtimi bëhet në dritën e praktikës së gjykatave të rretheve gjyqësore, Gjykatës Apelit dhe Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, si dhe të jurisprudencës së GJEDNJ-së dhe GJDBE-së. Pa mbivendosje me procedurën civile, lënda ndjek procedurën gjyqësore, duke bashkuar të drejtën materiale me atë procedurale në fushën e marrëdhënieve familjare.

Pjesët	Orë mësimore	Orë vlerësimi
Pjesa e Parë: Gjykimi i mosmarrëveshjeve familjare mes bashkëshortëve		
Tema: Juridiksioni dhe procedimi gjyqësor në çështje të lidhura me zgjidhjen e martesës dhe pasojat e saj Nënçështje: 1. Gjykimi familjar në rastet e pavlefshmërisë së martesës [4 orë] 2. Gjykimi i çështjeve të lidhura me regjimet pasurore martesore dhe pjestimin e pasurisë mes bashkëshortëve [8 orë] 3. Juridiksioni i gjykatave shqiptare në çështje të lidhura me zgjidhjen e martesës [2 orë] 4. Veçoritë e procesit të zgjidhjes së martesës dhe pasojat e saj. [4 orë] 5. Vendqëndrimi i zakonshëm dhe interesi më i lartë i fëmijës. Urdhrat e gjykatës për (mos)kthimin e fëmijëve [2 orë]	Totali: 20 orë mësimore	Vlerësim
Pjesa e Dytë: Gjykimet mbi institute të lidhura me çështjet familjare me të mitur [20 orë]		
1. Garancitë proceduriale dhe zbatimi i parimeve të drejtësisë miqësore për të mitur në gjykimin e çështjeve familjare me të mitur [4 orë] 2. Përgjegjësia prindërore, kujdestaria dhe birësimi [4 orë] 3. Gjykimi i çështjeve të lidhura me pengesat martesore dhe lejimin e martesës nën moshë [2 orë] 4. Gjykimi i çështjeve të dhunës në familje dhe mbrojtja e të miturit viktimë/dëshmitar në procedimin civil [4 orë] 5. Gjykimi i çështjeve familjare të lidhura me të drejtat pasurore të fëmijëve. Detyrimi për ushqim [4 orë] 6. Gjykimi i çështjeve të amësisë dhe atësisë [2 orë]	Totali 20 orë mësimore	Vlerësim

4. Metodologjia didaktike

Kursi ndërtohet mbi metoda interaktive, analitike dhe reflektuese, të cilat synojnë të aftësojnë ndihmësit ligjorë për të ushtruar funksionet e tyre në trajtimin e mosmarrëveshjeve familjare, në përputhje me detyrat e përcaktuara në legjislacion. Metodologjia mbështetet në qasje praktike dhe të orientuar drejt analizës së dosjes, përgatitjes së materialeve mbështetëse dhe interpretimit të ligjit material e procedural, duke i pajisur kandidatët me kompetencat e nevojshme për të asistuar gjyqtarin në procesin e vendimmarrjes. Ndër mjetet didaktike përfshihen:

- Diskutime mbi dilemat e çështjeve familjare, të ndërtuara mbi raste të marra nga praktika gjyqësore, ku ndihmësit ligjorë analizojnë faktet, identifikojnë çështjet juridike dhe

vlerësojnë zbatimin e ligjit material e procedural. Këto diskutime synojnë të zhvillojnë aftësinë për të ndërtuar arsyetim të qartë dhe të mbështetur në prova.

- Studime rastesh kombëtare dhe ndërkombëtare, që paraqesin situata të ndërlikuara familjare, ku sfida kryesore është vlerësimi i interesit më të lartë të fëmijës, balancimi i interesave të palëve dhe interpretimi i mendimit të ekspertëve. Ndihmësit ligjorë trajnohen të integrojnë jurisprudencën shqiptare dhe atë evropiane (GJEDNJ, GJED) në analizën e çështjes.
- Simulime praktike, ku ndihmësit ligjorë vendosen në situata të ngjashme me praktikën e punës së tyre, duke iu vënë në dispozicion një model i një dosje gjyqësore. Në këto ushtrime ata praktikojnë përgatitjen e përmbledhjes së materialit të çështjes, identifikimin e provave, strukturimin e relacionit dhe formulimin e mendimit ligjor, duke reflektuar mënyrën se si ndërtohet analiza juridike në funksion të gjyqtarit.
- Ushtrime mbi vlerësimin e provave dhe menaxhimin e dosjes, ku kandidatët mësojnë të dallojnë faktet thelbësore, të vlerësojnë provat në funksion të zgjidhjes së çështjes dhe të evidentojnë implikimet sociale që lidhen me konfliktet familjare.
- Diskutime mbi rolin e ekspertizës, si psikologu apo punonjësi social, të cilët vlerësojnë interesin më të lartë të fëmijës nga aspekti psikologjik e social. Ndihmësit ligjorë trajnohen të interpretojnë këto vlerësime dhe t'i integrojnë në analizën juridike të çështjes.
- Reflektim profesional dhe etik, ku ndihmësit ligjorë ballafaqohen me sfida që lidhen me traditën, stereotipat, pabarazinë dhe diskriminimin në çështjet familjare. Përmes diskutimeve në grup dhe reflektimit individual, ata zhvillojnë qasje të paanshme, të ndjeshme dhe profesionale, duke respektuar integritetin dhe etikën e funksionit të tyre.
- Ushtrime mbi përgatitjen e akteve dhe relacioneve, ku kandidatët praktikojnë formulimin e qëndrimeve ligjore, strukturimin e projekt-relacionit dhe argumentimin e mendimit juridik, duke respektuar formatet e miratuara nga gjykatat.
- Aftësim në kërkim shkencor, përfshirë hulumtimin në HUDOC dhe Curia, identifikimin e politikave gjyqësore dhe integrimin e tyre në analizën e çështjes. Ndihmësit ligjorë trajnohen të përmbledhin dhe të paraqesin materialin në mënyrë të qartë dhe të strukturuar përpara gjyqtarit.
- Bashkëpunim dhe komunikim profesional, ku kandidatët mësojnë të ndërveprojnë me kolegët dhe aktorët e sistemit gjyqësor, të japin vlerësim konstruktiv, të respektojnë konfidencialitetin dhe të komunikojnë me qasje të hapur, të qartë dhe të paanshme.

5. Qëllimi dhe Parimet

Qëllimi: formimi i kompetencave dhe aftësive praktike të matshme për trajtimin e çështjeve familjare dhe me të mitur për ndihmësit ligjorë.

Parime udhëheqëse:

- Qasje e bazuar në kompetenca.
- Rezultatet e të nxënit → aktivitetet → vlerësimi (përputhje konstruktive)
- Mësim i orientuar nga rasti konkret: çdo orë mbështetet në një dosje rasti dhe prodhon produkt pune.
- Ndër-profesionalitet me diferencim sipas rolit.
- Vlera të shtuara: praktikë e menjëhershme për vendimmarje të aftësuar, koherencë ndër-module, standarde të qarta arsyetimi, transparencë vlerësimi

6. Struktura e orës mësimore, materialet didaktike, metodologjia, vlerësimi

Struktura e orës mësimore është në varësi të ngarkesës së cdo teme. Në vijim po paraqesim strukturën për variantin e orëve 50' x 4 dhe 50'x2

Bloku 50'x4	Minuta	Përmbajtja
Udhëzime teorike materiale e proceduriale	15'+10'	Prezantim në PP mbi aspektet materiale dhe procedural të temës
Punë me 2 dosje (3-4 grupe me 3-5 kandidate)	25 +25'	Analizë faktesh, kornizë ligjore/jurisprudencë, plan pyetjesh, produkt pune
Debat plenar & Pyetje&Përgjigje	25 + 25'	Ballafaqim zgjidhjesh, standarde dhe mësim të nxjerra
Ushtrim shkrimi individual	25'	Përmbajtja e dosjes gjyqësore në këto raste: lista e veprimeve dhe akteve. Mini-akt: relacion + 3 pika motivimi
Reflektim mbi detyrën	5' x 5 kandidate	3 pyetje reflektuese + udhëzime vetëstudimi
Përmbledhje/konkluzione	25'	listë kontrolli dhe evidentimi i problemeve kryesore

Para-orës: vetëstudim i fokusuar në pyetjet vet studimore 25-35' me lexime të targetuara dhe pyetje orientuese.

Bloku 50'x2	Minuta	Përmbajtja
Udhëzime teorike materiale e proceduriale	15'	Prezantim në PP mbi aspektet materiale dhe procedural të temës
Punë me 1 dosje (3-4 grupe me 3-5 kandidate)	25'	Analizë faktesh, kornizë ligjore/jurisprudencë, plan pyetjesh, produkt pune
Debat plenar & Pyetje&Përgjigje	25	Ballafaqim zgjidhjesh, standarde dhe mësim të nxjerra
Listim i përmbajtjes së dosjes dhe provave	15'	Diskutim mbi vlerësimet e ndyshme dhe përpilimi i një list kontrolli

Para-orës mësimore: vetëstudim i fokusuar në pyetjet vet studimore 25–35' me lexime të targetuara dhe pyetje orientuese.

▪ Dosja didaktike

- **Syllabusi:** objektivat + treguesit e performancës.
- **Pyetje vetëstudimore (para-orës):** 6–10 pyetje udhëzuese.
- **Çështje kyçe:** 4–6 boshtet e debatit.
- **Rasti praktik (DOSJA):** fakte, kërkesat e palëve, dokumente shoqëruese.
- **Praktikë gjyqësore** për diskutim: 1–2 vendime orientuese + pyetje të fokusuara.
- **Skedë normative:** nenet kyçe
- **Rubrika e vlerësimit** (5 kriteret).
- **Fletë reflektimi** (3 pyetje standarde).

▪ Metoda mësimore interaktive

- Rast praktik – nxjerrja e problematikave dhe opinioni për mënyrën e zgjidhjes.
- Ndarje rolesh/simulim seance (sipas profilit).
- Ëorkshop shkrimi (relacion/projektvendim/projektakt).
- Debat i strukturuar (pro/kundra) mbi teza doktrinare/jurisprudenciale

▪ Kompetencat që zhvillohen

- **Analitike:** *Aftësia për të analizuar dosjen, për të identifikuar faktet kyçe dhe çështjet juridike, për të interpretuar mendimin e ekspertëve dhe për të integruar ligjin material, procedural dhe jurisprudencën në arsyetimin ligjor.*
- **Procedurale:** *Aftësia për të vlerësuar kompetencën, pranueshmërinë, provat dhe problemet procedurale të çështjes, si dhe për të përgatitur përmbledhjen e materialit dhe relacionin sipas formatit të miratuar.*
- **Mbështetëse në vendimmarrje:** *Aftësia për të asistuar gjyqtarin në mënyrë profesionale, të paanshme dhe të ndjeshme, duke strukturuar mendimin ligjor, duke formuluar opsione të argumentuara dhe duke reflektuar mbi efektet shoqërore të çështjes.*
- **Etike:** *Forcimi i integritetit, paanshmërisë, etikës profesionale dhe vetëdijes shoqërore, duke respektuar konfidencialitetin, duke shmangur konfliktin e interesit dhe duke vepruar me përgjegjësi në situata të ndërlikuara familjare.*

▪ Vlerësimi i kompetencave

Formativ (brenda 100')

Rubrikë 5-kriterëshe për produktin e orës:

- Identifikimi i fakteve dhe i problemit;
 - Baza ligjore dhe jurisprudenca;
 - Mendimi juridik dhe proporcionaliteti;
 - Struktura dhe qartësia e shkrimit;
 - Etika dhe profesionalizmi në debat.
- Feedback i menjëhershëm verbal + komente të shkurtra të shkruara.

Shumatore (seanca të dedikuara)

- **Ndihmës ligjor:** skedë normative + hartë jurisprudence.

Detyrë shtëpie

- Relacion (≤ 2 faqe) ose analizë kritike vendimi.

7. Objektivat e të nxënitis: njohuri, aftësi, kompetenca/qëndrime

Në përfundim të këtij moduli, kandidati për ndihmës ligjor është në gjendje që, nën mbikëqyrjen e ekipit të pedagogëve (gjyqtarë, akademikë, psikologë, punonjës socialë) dhe brenda orarit të parashikuar në programin mësimor, të konsolidojë njohuritë, aftësitë dhe kompetencat e nevojshme për të mbështetur gjyqtarin në trajtimin e mosmarrëveshjeve familjare. Kandidati aftësohet të ndjekë të gjithë hapat proceduralë të analizës së dosjes, të përgatisë materialet mbështetëse sipas formatit të miratuar dhe të formulojë mendim ligjor të strukturuar dhe të argumentuar, në përputhje me detyrat e përcaktuara për ndihmësin ligjor.

Kandidati për ndihmës ligjor punon me raste studimore, praktikë gjyqësore dhe situata hipotetike me shkallë të ndryshme vështirësie, përfshirë edhe ato të ndërlikuara. Ai kupton diferencën mes fakteve juridike dhe pretendimeve të palëve, njeh kornizën ligjore dhe ndikimet e traditës, zakoneve dhe stereotipave diskriminuese, me qëllim arritjen e konkluzioneve të duhura dhe formulimin e mendimit ligjor të paanshëm, duke respektuar hapat proceduralë dhe të drejtën materiale në fuqi. Ky objektivi zbërthehet më poshtë në objektiva të detajuara mësimorë, të cilët përcaktojnë çdo pjesë që përbën analizën e çështjeve familjare, metodologjinë e mësimdhënies, ngarkesën studimore të kandidatit dhe ngarkesën mësimore të pedagogut.

☐ **Njohuri (çfarë duhet të dijë kandidati?).** Kandidati:

- ✓ zotëron njohuri të thelluara mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së gjikimit të çështjeve familjare dhe me të mitur;
- ✓ njeh qëndrimet doktrinare dhe ndjek jurisprudencën evropiane (GJEDNJ, GJED);
- ✓ identifikon çështjet ligjore dhe bazën ligjore/synimet legislative.

☐ **Aftësi (çfarë duhet të bëjë kandidati?)** Kandidati:

- ✓ ndërgjegjësohet për mjedisin personal dhe profesional të çështjes, përcakton natyrën e konfliktit dhe faktet kyçe të dosjes;

- ✓ *forcon kompetencat e të nxënit dhe vetëreflektimit, duke zhvilluar vetëbesimin dhe autenticitetin profesional;*
- ✓ *formulon pyetje verifikuese dhe ndërton strategji pyetjesh/ballafaqimesh, duke pasqyruar drejtim dhe qartësi analitike;*
- ✓ *vlerëson kompetencën dhe pranueshmërinë e çështjes familjare;*
- ✓ *analizon provat dhe arsyeton mbi faktin dhe ligjin, duke dalluar pretendimet e palëve nga faktet e provuara;*
- ✓ *përgatit përmbledhjen e materialit të çështjes, ligjin e zbatueshëm, çështjet juridike për zgjidhje dhe i pasqyron në relacionin e strukturuar.*

☐ **Qëndrime – Si? Kandidati:**

- *është i vetëdijshëm për rolin e tij/saj si ndihmës ligjor dhe për balancimin e pasojave të zgjidhjes së çështjes familjare;*
- *është i hapur ndaj ndryshimit të qëndrimeve mbi bazë debati profesional, duke treguar fleksibilitet dhe gatishmëri për të reflektuar;*
- *komunikon qartë, dëgjon kundërshtitë dhe reflekton mbi kritikën, duke forcuar aftësitë e të dëgjuarit aktiv, gjykimit analitik dhe formulimit të mendimit ligjor;*
- *vepron me paanshmëri, integritet dhe etikë profesionale, duke shmangur konfliktin e interesit dhe duke respektuar konfidencialitetin;*
- *është i ndjeshëm ndaj ndikimit të traditës, zakoneve dhe stereotipave diskriminuese në çështjet familjare dhe reflekton mbi efektet shoqërore të vendimeve.*

☐ **Profili i synuar:** Kandidati për ndihmës ligjor

Kandidati për Ndihmës Ligjor

Ndihmësi ligjor është laborator i gjykatave dhe prokurorive. Lënda e pajis me metodikë kërkimi normativ/jurisprudencial dhe skedim dosjesh: hartëzim normash duke e kthyer në një sourcebook me vlera për procesin.

Kjo kthehet në aftësinë për të ndërtuar “dosjen inteligjente”: identifikim të shpejtë të çështjes kyçe, verifikim të ligjshmërisë së aktit, përzgjedhje vendimesh orientuese dhe draftim të produktit të shkruar (tezë, dispozitiv, memo) me qartësi dhe ekonomi juridike.

I. Pjesa e Parë - Gjykimi i mosmarrëveshjeve familjare mes bashkëshortëve

Tema 1: Gjykimi familjar në rastet e pavlefshmërisë së martesës [4 orë]

Kohëzgjatja: 4 x 50’

1. Përshkrim i temës

Martesa është një akt juridik solemn që prodhon pasoja të rëndësishme civile vetëm nëse lidhet në përputhje me kushtet dhe formën e kërkuar nga ligji. Mosrespektimi i këtyre kushteve sjell procese gjyqësore që lidhen me **pavlefshmërinë e martesës**, një institut që kërkon analizë të kujdesshme të

elementeve thelbësore të aktit juridik, të veseve të vullnetit, të legjitimitetit aktiv dhe të pasojave juridike.

Në këtë temë trajtohen: llojet e pavlefshmërisë së martesës; raporti midis pavlefshmërisë dhe zgjidhjes së martesës; legjitimiteti aktiv dhe afatet; pasojat e pavlefshmërisë; roli i prokurorit; ndërthurja me kushtet thelbësore të lidhjes së martesës; problematika praktike të hasura në gjykim. Ndihmësi ligjor trajnohet të identifikojë elementet që çojnë në pavlefshmëri, të analizojë dosjen gjyqësore, të vlerësojë provat dhe të mbështesë gjykatën në arsyetimin e vendimi

2. Metodologjia

- Prezantim në PP (2x15')
- Punë në grupe (3-4 grupe) me rastet studimore (4x20' për cdo rast)
- Prezantim i punës në grupe (4x5' cdo grup)
- Pyetje për secilin grup (4x5' cdo grup)
- Përmbajtja e dosjes gjyqësore në këto raste: lista e veprimeve, akteve dhe relacioneve apo projektvendimeve (25')
- Përmbledhje- listë kontrolli dhe evidentimi problemeve kryesore (25')

3. Pyetje vetëstudimore

- Si identifikohen kushtet e pavlefshmërisë së martesës në dosjen gjyqësore?
- Cilat janë rregullat e legjitimitetit aktiv dhe pasiv në kërkesat për pavlefshmëri?
- Si analizohet parashkrimi dhe e drejta e padisë?
- Cili është roli i prokurorit në proceset e pavlefshmërisë?
- Si vlerësohet pavlefshmëria kur një bashkëshort vuan nga sëmundje e rëndë psikike?
- Cilat janë pasojat e mungesës së nënshkrimit të nëpunësit të gjendjes civile ose dëshmitarëve?
- Si interpretohet neni 12 i KF-së (vullneti i lirë) dhe neni 13 (kujdestaria)?
- Cilat janë riparimet e pavlefshmërisë dhe kur aplikohen?
- Si dallohen rastet e pavlefshmërisë nga rastet e zgjidhjes së martesës për shkak të ndërprerjes së jetës së përbashkët?
- Si trajtohen veset e vullnetit (lajthimi, mashtrimi, presioni) në kërkesat për pavlefshmëri?
- Si veçohet ILF nga shkaqet e pavlefshmërisë kur ka fëmijë të mitur?

4. Çështjet kryesore/prezantimi PP

- ✓ Problematikat eventuale lidhur me institutin e pavlefshmërisë së martesës, legjitimimi aktiv, afateve dhe pasojave të pavlefshmërisë së martesës. Rastet e rrëzimit të kërkesës.
- ✓ Legjitimimi aktiv dhe procesi i gjykimit
- ✓ Shpallja e martesës dhe kërkesa e prokurorit të vendit ku lidhet martesë e bashkëshortëve të ardhshëm që gjykata, për shkaqe me rëndësi, të vendosë që martesë të lidhet edhe pa u shpallur?
- ✓ Veçimi i interesit më të lartë të fëmijës nga shkaqet e pavlefshmërisë së martesës dhe pasojat?
- ✓ A do të konsiderohet e pavlefshme martesë ku njëri nga bashkëshortët është i mitur, por e kishte fituar zotësinë për shkak të një martese të mëparshme e cila është shpallur e pavlefshme ose ka mbaruar?
- ✓ A mund të rregullohet bashkëjetesa faktike me marrëveshje para noterit, në rastet kur njëri nga bashkëjetuesit ka një martesë të mëparshme për të cilën ka filluar procedurat e ZM ose pavlefshmërisë?

5. Dosja didaktike për këtë temë

Rasti studimor 1: Pavlefshmeria e lidhur me cenimin e formës së martesës.

Faktet kryesore:

Sipas vendimit të Kolegji Civil i GJL, Nr. 00-2015-3505 i Vendimit (433) datë 14.10.2015

Shtetasi AA, i datëlindjes 25.02.1977, shtetas shqiptar me banim në fshatin Peshkëpi, Komuna Vllahinë, Qarku Vlorë ka lidhur martesë me të paditurën e këtij gjykimi, PG, shtetase italiane, banuese në Teramo, Itali. Martesa është celebruar pranë zyrës së Gjendjes Civile Komuna Vllahinë, për të cilën është mbajtur akti i martesës nr. 39, datë 14.07.1998. Martesa ka patur efekte ligjore deri më datën 05.07.2006, pasi pas kësaj date ajo ka përfunduar për shkak të vdekjes të AA gjatë një aksidenti në punë në Itali ku punonte përkohësisht si emigrant ekonomik.

Familjarët e të ndjerit AA, mbas vdekjes së tij janë interesuar për të drejtat pasurore që rrjedhin nga trashëgimia ligjore, si dhe kanë paraqitur kërkesën për të përfituar shumën e sigurimit. Kërkesa e tyre është refuzuar për shkak se ata nuk mund të ishin përfitues ligjor, mbasi ky përfitim i ka kaluar bashkëshortes së tij. Mbi ankesën e paraqitur para Prokurorisë familjarët kanë kundërshtuar vlefshmërinë e martesës.

Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë, me pretendimin se lidhja e martesës midis të ndjerit AA dhe të paditurës PG është bërë pa miratimin e organit shtetëror të autorizuar sipas dekretit nr.4189, datë 05.12.1966, “*Mbi martesat e shtetasve shqiptarë me të huajt*”, me padi ka kërkuar si në objektin e saj *Pavlefshmeri e martesës së lidhur me aktin nr.39, datë 14.07.1998, midis AA dhe PG*. Gjatë gjykimit është kryer akt ekspertimi grafik nga i cili ka rezultuar se nënshkrimet e dëshmitarëve që kanë nënshkruar aktin martesor nuk janë origjinale dhe mbi këtë fakt prokuroria ka parashtruar si rrethanë tjetër të pavlefshmërisë së martesës edhe fiktivitetin si dhe mungesën e karakterit publik të lidhjes së martesës, për shkak të falsitetit të aktit martesor, mbasi

dy dëshmitarët e shënuar si të pranishëm në aktin e martesës nuk kanë firmosur. Nëpërmjet prapësimeve, pala e paditur ka parashtruar se për lidhjen e martesës është dhënë pëlqimi nga organi kompetent shtetëror sipas ligjit të kohës; lidhur me aktin e ekspertimit grafik, përse i'u nënshkrimeve të dy dëshmitarëve, ky akt nuk ka vlerë, pasi ai nuk ka të bëjë me objektin e të provuarit që, në rastin konkret nuk është regjistri i lidhjes së martesës, por është vetëm vërtetimi i organit kompetent shtetëror që ka dhënë pëlqimin për lidhjen e kësaj martese; fakti nëse ka patur ose jo dëshmitarë të pranishëm, nëse ata kanë nënshkruar në lidhjen e martesës, nëse nënshkrimet janë ose jo të tyre nuk përbën shkak pavlefshmërie martese.

Pyetjet

- Cilat dispozita të Kodit të Familjes dhe të legjislacionit të kohës duhet të identifikoni për të vlerësuar pavlefshmërinë e martesës për shkak të cenimit të formës? A përbën shkak pavlefshmërie falsifikimi i nënshkrimit të dëshmitarëve në aktin e martesës?
- Cila është baza ligjore që rregullon nënshkrimin e dëshmitarëve në aktin e martesës dhe si do ta vlerësonit në kuadër të përpilimit të mendimit juridik efektin e mungesës ose falsitetit të tyre në vlefshmërinë e aktit?
- A mund të legjitimohen trashëgimtarët e AA për të ngritur padi për pavlefshmëri martese, duke analizuar legjitimitimin aktiv sipas Kodit të Familjes?
- Cilat janë rastet kur prokurori legjitimohet të ngrejë padi për pavlefshmëri martese sipas nenit 45 të Kodit të Familjes dhe si e vlerësoni legjitimitimin e tij në këtë rast konkret?
- Analizoni nëse kërkimi për pavlefshmëri legjitimohet edhe pas vdekjes së bashkëshortit, duke vlerësuar kufijtë që vendos neni 45 i Kodit të Familjes?

Rast studimor 2: Martesa e pavlefshme kundrejt martesë e paqenë.

Faktet kryesore:

Paditësja ishte 35 vjeçare dhe i padituri 53 vjeçar. Çifti kishte një fëmijë të lindur në 2008. I padituri nuk kishte të ardhura të deklaruara por kishte pasuri dhe influence të konsiderueshme dhe kishte bërë vetëm disa pagesa periodike në favor të fëmijës.

Paditësja pretendoi që palët kishin lidhur martesë sipas ritit fetar. Në ceremoni kishte marrë pjesë një klerik dhe dy dëshmitar. Kjo e bënte martesën të pavlefshme sipas paditëses. Me pavlefshmerinë e martesës ajo kërkoj edhe perfitimet financiare. I padituri prapësoi se nuk kishte patur një ceremoni martese. Edhe nëse ka patur ajo ishte shumë larg nga procedurat e lidhjes së martesës sipas ligjit. Prandaj marrëdhënia nuk ishte një martesë e pavlefshme, por një martesë e paqenë.

Pyetjet

- Cilat janë procedurat e parashikuara nga ligji për lidhjen e martesës. Identifikoni bazën ligjore dhe parashikimin konkret të ligjit.

- Cilat janë kriteret dalluese midis martesës së vlefshme, pavlefshmërisë relative, pavlefshmërisë absolute dhe martesës së paqënë?
- Si do ta vlerësonit faktin nëse palët (çifti dhe kleriku) kanë besuar se ceremonia krijonte një martesë të vlefshme, dhe çfarë rëndësie ka ky besim në kualifikimin juridik të marrëdhënies?
- Çfarë pasoja juridike sjell mosrespektimi i plotë i formës së martesës (mungesa e autoritetit shtetëror, mungesa e shpalljes, mungesa e regjistrimit)?
- Në cilësinë e ndihmësit ligjor, si e vlerësoni faktin nëse procedura e lidhjes së martesës ka pasur cenime të rënda apo nuk ka ekzistuar fare?

Shih, GJEDNJ ŞERİFE YİĞİT kundër Turqisë (*aplikimi nr. 3976/05*) dhe MUÑOZ DÍAZ kundër Spanjës (*aplikimi nr. 49151/07*).

Rast studimor 3: Sëmundja e rëndë psikike sipas nenit 35 KF

Faktet kryesore:

Paditesi ES dhe e paditura LM kane qene bashkeshorte dhe martesen ligjore e kane lidhur ne dt.25.03.1989 mbi bazen e ndermjetesise dhe me vendimin nr.589 dt.05.02.1996 te Gjykates te Rrethit Tirane eshte vendosur zgjidhja e marteses midis tyre.

Gjatë gjykimit, paditësi paraqiti me cilesine e proves shkresore raport mjeko-ligjor dt.15.10.1982, flete drejtimi per KEMP dt.23.02.1982, flete-dalje nga Spitali dt.28.07.1987, ku ne te gjitha keto prova shkresore rezulton se paditesi vuan nga nje depresion neurotik i thelle. Sipas epikrizes dt.07.06.1982 leshuar nga mjekja psikiatre LB, rezulton se paditesi eshte shtruar disa here ne Spital dhe ka disa vite qe mjekohet nga psikiatri. Gjithashtu paditesi ka patur mendime per vetevrasje dhe sipas tij eshte gati te kryeje kete veprim ne cdo moment. Per sa me siper rezulton se gjendja e shendetit mendor te paditesit ka qene e renduar para se te lidhej martesa ligjore midis tij dhe te paditures.

Pyetje

- Cilat dispozita të Kodit të Familjes duhet të identifikoni për të vlerësuar pavlefshmërinë e martesës për shkak të sëmundjes së rëndë psikike?
- Cili është subjekti që legjitimohet aktivisht për të kërkuar pavlefshmërinë e martesës për këtë shkak?
- A mendoni se në këtë çështje duhet të caktohet një ekspert psikiatër? Cfarë vlere ka akti i ekspertimit psikiatrik në zgjidhjen e çështjes?
- A ka kufizim ligjor nëse pavlefshmëria kërkohej pasi martesa është zgjidhur më parë me vendim gjyqësor?
- A mendoni se depresioni neurotik i rëndë përbën “sëmundje të rëndë mendore” sipas nenit 35 KF? A ndikon fakti që personi ka marrë trajtim mjekësor në vlerësimin e gjykatës?

- A prezumon sëmundja mendore paaftësinë për të kuptuar rëndësinë e martesës? Mbi çfarë baze fakti dhe prove mund të vlerësohet nëse paaftësia ka qenë reale në momentin e lidhjes së martesës?

Rast studimor 4: Bashkëjetesa dhe martesë e pavlefshme.

Faktet kryesore:

Palët, kishin bashkëjetuar nga viti 2000 deri në Mars të vitit 2001, muaj kur kishin lidhur martesë me tyre. Menjehere pas lidhjes së martesës, paditesi me datë 10.03.2001 është larguar për në Sh.B.A, me qëllim qëndrimi në Sh.B.A dhe moskthimin në Shqipëri. Paditësi pretendonte se martesë ishte lidhur fiktivisht me qëllim që e paditura të shkonte në ShBA. E paditura pranoi se kishte formalizuar marrëdhënien me paditesin nepermjet lidhjes së martesës, me qëllim që të shkonte në SHBA.

Megjithatë ajo prapësoi se gjatë bashkëjetesës, duke marrë edhe pëlqimin e familjarëve të tij, ata kanë bërë edhe ardhimin e shtëpisë me të ardhurat që kishin realizuar nga puna e tyre e përbashkët si gazetarë. Pas lidhjes së martesës paditësi është larguar në Sh.B.A. E paditura prapësoi se gjatë kësaj kohe ata kanë mbajtur kontakte nepermjet letrave dhe e-mail . Por pas një viti e gjysëm ka qenë paditesi i cili i ka kërkuar fillimisht nepermjet një telefonate dhe më pas nepermjet një letre që të nderpritej lidhja e tyre. E paditura është përpjekur të shpëtojë martesën por ka hasur një qëndrim jo bashkëpunues nga paditësi dhe familjarët e tij. Në këto kushte më pas ajo i është drejtuar Gjykatës për zgjidhje martesë e cila ishte pranuar me vendimin Nr 3329 datë 28.06.2004 të GjRrGj Tiranë. Pas zgjidhjes së martesës, A iu drejtua GjRrGj Tiranë me kërkesëpadi për shpalljen e pavlefshmërisë absolute të martesës me B, për shkak se martesë ishte fiktive dhe ishte lidhur pa qëllimin e përbashkët për të krijuar martesë efektive.

Pyetjet

- Cilat elemente faktike dhe ligjore duhet të analizoni për të vlerësuar nëse martesë e palëve është e vlefshme sipas Kodit të Familjes, duke marrë parasysh bashkëjetesën, formalizimin dhe sjelljen e palëve?
 - Lidhja e martesës për të përfutur status ligjor (p.sh. emigrim) përbën automatikisht shkak pavlefshmërie? Cilat elemente tregojnë fiktivitet dhe cilat tregojnë qëllim për jetë të përbashkët?
 - Si e vlerësoni ndikimin e bashkëjetesës së mëparshme (ekonomia e përbashkët, pëlqimi i familjarëve, mobilimi i shtëpisë, komunikimi pas largimit) në raport me për ekzistencën e qëllimit për të krijuar jetë të përbashkët?
- Tema 2: Gjykimi i çështjeve të lidhura me regjimet pasurore martesore dhe pjestimin e pasurisë mes bashkëshortëve [8 orë]

Kohëzgjatja: 8 orë mësimore (8×50')

1. Përshkrim i temës

Regjimet pasurore martesore përbëjnë një nga fushat më të ndërlikuara dhe më të rëndësishme të së drejtës familjare, pasi ato ndikojnë drejtpërdrejt në mënyrën se si bashkëshortët administrojnë pasurinë e tyre, marrin vendime ekonomike, përfaqësojnë njëri-tjetrin dhe mbajnë përgjegjësi ndaj të tretëve. Në praktikën gjyqësore, çështjet që lidhen me regjimet pasurore janë ndër më të shpeshtat dhe më të vështirat për t'u trajtuar, për shkak të zbatimit të njëkohshëm së normave të Kodit të Familjes, Kodit Civil dhe Kodit të Procedurës Civile, si dhe për shkak të natyrës së larmishme të pasurive që mund të jenë objekt i konfliktit.

Në shumë raste, autoritetet gjyqësore ndeshen me paqartësi lidhur me kualifikimin juridik të pasurive, veçanërisht kur ato janë krijuar: para martesës, pas martesës, bashkërisht nga të dy bashkëshortët, individualisht nga njëri prej tyre, si dhurata, si trashëgimi, si pasuri të luajtshme ose të paluajtshme, si pasuri të fituara në mënyrë të tërthortë (p.sh. përmes kontributit jo financiar).

Këto paqartësi shpesh çojnë në mosmarrëveshje që nuk zgjidhen jashtë gjykatës dhe përfundojnë në proces gjyqësor, ku ndihmësi ligjor luan rol thelbësor në përgatitjen e dosjes, identifikimin e regjimit pasuror, klasifikimin e pasurive dhe mbështetjen e gjykatës në arsyetimin e vendimit

Kodi i Familjes përmban dispozita materiale që rregullojnë llojet e regjimeve pasurore, mënyrën e administrimit të pasurisë dhe të drejtat e bashkëshortëve. Por ai përmban edhe dispozita procedurale që lidhen me mënyrën e trajtimit të kërkesave gjyqësore, barrën e provës, aktet që duhen administruar dhe rolin e gjykatës në hetimin e çështjes.

Nga ana tjetër, Kodi Civil rregullon pronësinë, bashkëpronësinë, detyrimet, kontratat, përgjegjësinë ndaj të tretëve. Ndërsa KPC përcakton rregullat e procedurës, administrimin e provave, mënyrën e paraqitjes së kërkesave, kompetencën e gjykatës, afatet dhe format e vendimeve.

Ndihmësi ligjor duhet të jetë në gjendje të ndërthurë të gjitha këto burime ligjore për të ndërtuar një analizë të saktë dhe të plotë.

Momenti i lidhjes së martesës është determinant për klasifikimin e pasurisë si pasuri para martesore apo pasuri pas martesore. Megjithatë, ky klasifikim nuk është absolut. Regjimi i zgjedhur nga bashkëshortët mund të ndryshojë mënyrën se si kategorizohet pasuria. Ndihmësi ligjor duhet të identifikojë saktë regjimin e zgjedhur dhe të analizojë pasurinë në funksion të tij.

Regjimet pasurore martesore qeverisen nga një grup rregullash që janë të përbashkëta për të gjitha regjimet, si: rregullat e administrimit të pasurisë, rregullat e përfaqësimit, detyrimet ndaj të tretëve, kompensimi ndërmjet bashkëshortëve, mbarimi i regjimit, ndryshimi i regjimit.

Ndihmësi ligjor duhet të jetë në gjendje të dallojë rregullat e përbashkëta nga ato të veçanta dhe të zbatojë secilën sipas rastit.

Pyetje vetëstudimore (para orës)

- Si duhet të trajtojë gjykata pjesëtimin e një pasurie të paluajtshme kur ajo përfshin një shtesë të ndërtuar pa leje, dhe a ka kjo shtesë vlerë juridike si pasuri e përbashkët? *Vendimi Unifikues nr.22/13.3.2002 i KBGJL.*
- Kur kalon pronësia mbi një pasuri të paluajtshme: në momentin e nënshkrimit të kontratës noteriale apo vetëm pas regjistrimit në regjistrat e pasurive të paluajtshme? *Vendimi Unifikues nr.1/6.1.2009 i KBGJL.*

- A mund të shtrihet trashëgimia testamentare edhe mbi pasuri që nuk ekzistonin në momentin e hartimit të testamentit, dhe cili është momenti referues për ekzistencën e pasurisë? *Vendimi Unifikues nr.1/24.3.2005 i KBGJL.*
- Cili ligj zbatohet për regjimin pasuror martesor kur pasuritë janë fituar në periudha të ndryshme historike, dhe si përdoret Kodi Civil i vitit 1929 në çështjet aktuale? *Vendimi Unifikues nr.5/20.1.2009 i KBGJL.*
- Cilat janë problemet kryesore që gjykata duhet të zgjidhë në fazën e parë dhe në fazën e dytë të pjesëtimit të pasurisë? Cilat janë karakteristikat e vendimeve të secilës fazë? *Vendimi Unifikues nr. 628/15.5.2000 i KBGJL.*

2. Çështjet kryesore

- **Rregullimet sipas “ligjit të kohës” dhe ndikimi i regjimit pasuror.** Ndryshimi i klasifikimit të pasurisë në varësi të ligjit të kohës kur është fituar pasuria. Ndërthurja e rregullave të Kodit Civil 1929, KC 1981 dhe KF aktual. Ndikimi i regjimit pasuror të zgjedhur nga bashkëshortët në klasifikimin e pasurisë para dhe pas martesës.
- **Përbërja e bashkëpronësisë së bashkëshortëve – vështrim kronologjik.** Evoluimi i i konceptit të bashkëpronësisë martesore në legjislacionin shqiptar. Pasuritë që konsiderohen bashkëpronësi sipas KC 1981 dhe status i pasurisë së vënë gjatë martesës sipas KC 1929.
- **Lidhja e martesës dhe kategorizimi i pasurisë.** Klasifikimi i pasurisë para martesës dhe pas martesës. Llojet e pasurive të fituara gjatë martesës dhe që nuk konsiderohen të përbashkëta dhe ato të fituara pas përfundimit të martesës dhe që konsiderohen të përbashkëta.
- **Të drejtat dhe detyrimet e bashkëshortëve që nuk ndikohen nga regjimi pasuror.** Detyrimet e pavarura nga regjimi pasuror (detyrimet ushqimore, detyrimet familjare).
- **Statusi i dhurimeve.** Dhurimet ndërmjet bashkëshortëve dhe përfshirja ose jo e tyre në bashkësi ligjore.
- **Unifikimi i praktikës gjyqësore – pronat ish-pronarëve dhe të përndjekurve.** Ndikimi i ligjit për kthimin dhe kompensimin e pronave në regjimin pasuror. Përfshirja ose jo në bashkësi ligjore e pasurisë të ardhur me trashëgim për shkak të ligjeve të posaçme

3. Dosja didaktike për këtë temë

Rasti studimor 1: Dhurimi i pasurisë bashkëshortore

Faktet kryesore:

Sipas vendimit Vendim unikues i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, nr 3. datë 03.02.2006.

Paditësi R.S është bërë pronar me anë të një kontrate dhurimi të datës 14.08.1982, mbi një shtëpi banimi dykatëshe me dy dhoma e korridor kati i parë, dy guzhina në katin përdhe me korridor në mes dhe një aneks, shtëpi e veçante në Tiranë, me kufij të përcaktuar.

Mbasi ka siguruar lejen e ndërtimit nga Komiteti ekzekutiv në 26.04.1988, ka filluar punimet për shtesa në këtë shtëpi.

Në 01.02.1989 paditësi është martuar me D.M, së cilës me anë të kontratës noteriale të dhurimit të datës 02.12.1995 i dhuron « një shtëpi të veçantë me oborr, një katëshe me dy dhoma si dhe ndërtimet e reja të nisura por të papërfunduara ngjitur me banesën ekzistuese».

Në këtë kontratë dhurimi parashikohet : « R.S ia dhuron bashkëshortes pronën e mësipërme, e cila bëhet pronë ekskluzive e saj për ta gëzuar, poseduar e disponuar sipas dëshirës dhe ajo bëhet pronare e vetme duke u zhveshur dhuruesi nga pronësia».

D.M me anë të një vendimi gjyqësor vërteton faktin e përfundimit të ndërtimit të shtëpisë, e regjistron dhe me anë të kontratës së shitjes datë 26.11.1996, ia shet atë H.M-së.

Më vonë D.M ngre një padi në gjykatë dhe kërkon pavlefshmërinë e kontratës së shitjes, pasi sendi bënte pjesë në bashkëpronësinë bashkëshortore dhe për tjetërsimin e tij nuk ishte marrë pëlqimi i bashkëshortit. Padia është rrëzuar.

Çështja është shqyrtuar edhe nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të cilat kanë lënë në fuqi vendimin e gjykatave të tjera për rrëzimin e padisë.

Në kushtet e mësipërme bashkëshorti i D.M-së, paditësi R.S, ka paditur H.M-në dhe i kërkon kthimin e sendit sepse sipas tij bashkeshortja e tij ka bërë shitjen në kushtet kur ka qenë e detyruar të realizojë një detyrim financiar si dhe nuk është marrë pëlqimi i tij sipas nenit 87 të K.C të vitit 1981.

Pyetje :

- Cili është dallimi midis bashkëpronësisë ndërmjet bashkëshortëve dhe bashkësisë ligjore? Si gjejnë rregullim këto institute në KC të vitit 1981 dhe në Kodin e Familjes në fuqi?
- Cfarë vlere ka kontrata e dhurimit e lidhur ndërmjet bashkëshortëve në raport me bashkëpronësinë? A do të konsiderohet sendi i dhuruar në këtë rast pronë ekskluzive e njërit bashkëshort, apo do të konsiderohet se edhe në këtë rast sendi i fituar kalon në bashkëpronësi ndërmjet bashkëshortëve, si çdo send i fituar gjatë martesës?
- A ka rëndësi fakti nëse bashkëshortit i dhurohet send vetiak apo pjesa ideale në bashkëpronësinë bashkëshortore? Cilat janë të rejat që sjell në këtë pikë Kodi i ri i Familjes?
- A do të ndryshonte situata nëse bashkëshorti i dhuronte një të treti pa pëlqimin e bashkëshortit tjetër një send që është pasuri bashkëshortore ? A do të ishim para pavlefshmërisë së veprimit juridik në një rast të tillë, konkretisht para cilit rast? A do të përbënte ky send objekt pjesëtimi pasurie bashkëshortore ?¹
- Po nëse dhurohet banesa familjare e cila është pronë private e njërit bashkëshort cfarë diskrecioni dhe kufizimesh ka pronari i ri?

Punë në grup

Rasti studimor 2: Familja Bujqësore apo Bashkësi ligjore.

Faktet kryesore:

¹ Vendim i Kolegjit Civil Nr. 441 dt. 28.03.2000, Vendim i Kolegjit Civil Nr. 213 dt. 08.02.2005

Sipas vendimit Vendim Nr. 4 dt. 11.06.2012 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë (jo unifikues), te cilit i janë shtuar edhe disa elemente të tjera të evidentueshëm nga praktika gjyqësore.

A.K dhe V.K kanë lidhur martesë në vitin 1988. Në zbatim të Ligjit 7501 “Për token”, sipas përbërjes familjare të dt. 01.08.1991 ata kanë përfituar toke bujqësore, gjithsej x m2, e regjistruar në emër të kryefamiljarit A.K (familje bujqësore).

Deri në dt. 01.08.1991 bashkeshortet kanë qenë të vetëm në trung familjar dhe nuk kanë pasur fëmijë. A.K gjatë martesës (martesa nuk është zgjidhur), në vitin 2013, i drejtohet gjykatës duke kërkuar pjesëtimin e pasurisë së mësipërme, me pretendimin se pasuria është në bashkëpronësi të familjes bujqësore dhe se e shoqja duke qenë se kishte qenë në marrëdhënie pune me shtetin në zbatim të VKM-së 255 dt.02.08.1991, nuk mund të përfitonte me shumë se gjysmën e normës për frymë por jo me shumë se 1 dynum.

A.K thërret të paditur në gjykim vetëm V.K, ndërkohe që rezulton se gjatë martesës kanë ardhur në jetë 3 fëmijë, (pas dt. 01.08.1991).

V.K prapëson në gjykim se pasuria e mësipërme vertet është fituar në zbatim të Ligjit “Për Tokën” sipas gjendjes familjare në 01.08.1991, por ajo asnjëherë nuk ka funksionuar si pasuri e familjes bujqësore, pasi ata janë larguar menjëherë jashtë shtetit dhe nuk e kanë kultivuar asnjëherë atë pasuri, madje nuk kanë kryer asnjë shpenzim për të. Ajo pretendon se pasuria duhet të trajtohet si pasuri bashkëshortore, e cila nuk mund të pjesëtohet për sa kohë zgjat martesa.

Pyetje :

- Cilat elemente faktike dhe ligjore do të analizoni për të përcaktuar nëse toka e përfituar sipas Ligjit 7501 është pasuri e familjes bujqësore, apo pasuri bashkëshortore e fituar gjatë martesës? Si ndikon përbërja familjare në datën 01.08.1991 në këtë vlerësim?
- Cili është opinionin juaj në lidhje me pretendimin e V.K se toka nuk ka funksionuar kurrë si pasuri bujqësore (mungesa e kultivimit, mungesa e shpenzimeve, largimi jashtë shtetit)? A ka rëndësi përdorimi faktik i tokës në përcaktimin e regjimit juridik?
- Si duhet të vlerësoni faktin që pas përfitimit të tokës kanë lindur 3 fëmijë? A kanë ata të drejta mbi pasurinë e përfituar sipas Ligjit 7501?
- Si duhet të vlerësojë ndihmësi ligjor pretendimin e V.K se pasuria nuk mund të pjesëtohet për sa kohë martesa vazhdon?
- Përpiloni një opinion ligjor në lidhje me rastin.

Punë në grup

Rasti studimor 3: Konfliktet komplekse lidhur me klasifikimin e pasurisë

Faktet kryesore: *Prezantim i një rasti kompleks mbështetur në disa vendime gjyqësore si*

Nr. 4184 dt. 20.05.2011 i Gj.Rr.Gj.Tiranë; Nr. 8090 dt. 18.10.2011 i Gj.Rr.Gj.Tiranë; Nr 2423 dt.16.10.2012 i Gj.Apelit Tiranë

Al.D dhe Ar.D kane lidhur martese ne dt. **30.09.1991**, martese nga e cila kane sjelle ne jete dy fëmijë. Për shkak te mosmarreveshjeve ne çift, qe lidheshin kryesisht me menyren e administrimit te te ardhuve te perfituara gjate marteses, bashkëshortja Al.D i eshte drejtuar gjykatës ne dt. 19.04.2010 me padi per zgjidhjen e marteses dhe rregullimin e pasojave lidhur me ushtrimin e pergjegjesise prinderore, martese e cila eshte zgjidhur me vendimin **Nr. 4184 dt. 20.05.2011 i Gj.Rr.Gj.Tiranë**. Në këtë vendim gjykata permend te provuar faktin se bashkëjetesa në çift mes bashkeshorteve kishte nderprere qe ne tetor te vitit 2007.

Para zgjidhjes se marteses, Al.D si “kishte siguruar marrjen e nje mase te perkohshme per bllokimin e disa pasurive te paluajtshme gjate marteses” i eshte drejtuar perseri gjykates me padi për pjestimin e pasurise ne bashkesi ligjore, ku perfshihen: pasuri te paluajtshme, te ardhurat nga pasurite e paluajtshme te shitura dhe te dhena me qira, te ardhurat nga veprimtaria e biznesit, kompensimi ne bashkesi dhe pjestimi i detyrimeve qe palet kane ndaj te treteve. Zgjidhja e marteses ka perfunduar nderkohe qe vazhdonte gjykimi i pjesetimit te pasurise, por vendimi nuk kishte marre forme te prere deri ne perfundim te fazes se pare te pjesetimit (vendimi i zgjidhjes se marteses ka marre forme te prere ne dt. 22.06.2012).

Më konkretisht paditësja ka kerkuar pjesetimin e pasurive te meposhtme te vena gjate marteses me te ardhurat e perfituara nga ushtrimi i veprimtarise tregtare bashkerisht gjate marteses (veprimaria tregtare zyre imobiliare, e regjistruar vetem ne emer te te paditurit), konkretisht :

- Apartament 2+1, me sip. 76.5m2, i regjistruar ne ZVRPP ne **date 26.11.1996, i regjistruar vetem ne emer te AR.D;**
- Apartament 1+1, me sip. 53.3m2, I regjistruar ne ZVRPP ne **date 28.08.2000, i regjistruar vetem ne emer te AR.D;**
- Apartamenti me sip. 159m2, me kontrate sipermarrje me shoqerine “X” shpk, **shlyer ne vitin 2004 dhe poseduar po ne kete vit, kontrata e sipermarjes e lidhur ne emer te AR.D (ne proces legalizimi dhe regjistrimi);**
- Dyqanet me nr. 50 dhe 64, ndodhur ne godinen e Y, me kontrata sipermarrje date 13.12.2004 me shoqerine “Z” shpk, **shlyer ne vitin 2005 dhe marre ne dorezim ne vitin 2006 nga bashkeshortet, kontrata e sipermarjes e lidhur ne emer te AR.D;**
- Qiraja e zyrave te perfituara me **kontrata e sipermarjes e lidhur ne emer te AR.D;**
- Qiraja e dyqaneve te ndodhur ne godinen e Y **kontrata e sipermarjes e lidhur ne emer te AR.D;**
- Qiraja e marre nga Vila, dhene me nenqira nga i padituri kunderpadites dhe dy ortaket e tij, ne shumen 83.000 leke secili prej tyre.

Në gjykim eshte paraqitur kunderpadi e ish/bashkeshortit Ar.D, i cili kerkon perfshirjen ne pjesetim edhe te :

- shumës 82.500 Euro ne llogari te paditeses se kunderpaditur;
- mobiljet dhe pajisjet qe mbahen aktualisht prej saj;

- kontrata e huase per shumen 50.000 Euro me shoqerine “T.K” shpk (e shlyer prej Ar.D);
- makina “Beattle Volsëgen”.

Gjate hetimit gjyqesor, Gjykata konstaton se ne dt. 11.07.2007 nepermjet kontrates Nr. 2548 Rep. Nr. 733/2 Kol, bashkeshortet AL.D dhe Ar.D, kishin rënë dakord per ndryshimin e regjimit pasuror (para se bashkeshorti te largohej nga banesa dhe para ngritjes se padise se zgjidhjes se martesës).

Ne kontraten e mesiperme parashikohet (marre nga vendimi i Gj.Apelit):

“.. Çdo pasuri e luajtshme që do të blihet vetëm në emër të Ar D, me kontratë shitblerje dhe e regjistruar në ZRPP dhe me kontratë sipërmarrje ose dhe me çdo formë tjetër, është pasuri vetëm e Ar D. Me te gjitha pasuritë që do të jenë në emrin e tij që nga dita e sotme dhe në vazhdim, ka të drejtë që të veprojë i vetëm duke i tjetërsuar, dhuruar, dhënë me qira, në huapërdorje etj. mbasi nga të dy bashkëshortët konsiderohen si pasuri të vëna vetëm me kontributin e Ar D. Për të gjitha veprimet e mësipërme ka të drejtë që të nënshkruajë kontrata noteriale dhe çdo lloj dokumenti tjetër, nënshkrim i cili do të bëhet vetëm nga Ar D. Çdo pasuri e luajtshme që do të blihet vetëm në emër të Al D, me kontratë shitblerje dhe e regjistruar në ZRPP dhe me kontratë sipërmarrje ose dhe me çdo formë tjetër, është pasuri vetëm e Al D. Me te gjitha pasuritë që do të jenë në emrin e saj që nga dita e sotme dhe në vazhdim, ka të drejtë që të veprojë e vetme duke i tjetërsuar, dhuruar, dhënë me qira, në huapërdorje etj. mbasi nga të dy bashkëshortët konsiderohen si pasuri të vëna vetëm me kontributin e Al D. Për të gjitha veprimet e mësipërme ka të drejtë që të nënshkruajë kontrata noteriale dhe çdo lloj dokumenti tjetër, nënshkrim i cili do të bëhet vetëm nga Al D. Që nga dita e sotme secili bashkëshort do të përgjigjet me pasurinë dhe të ardhurat e tij, për të gjitha detyrimet që do të lindin nga veprimet e tyre, për pasurinë që do të vënë që nga dita e sotme dhe në vazhdim. Secili bashkëshort ka të drejtë që të administrojë vetë të ardhurat nga pasuritë që do të ketë në emrin e tij që nga dita e sotme dhe në vazhdim....”.

Gjykata ka percaktuar fillimisht ligjin e zbatueshm per regjimin juridik te te gjitha pasurite e fituara gjate martesës duke e ndare ne dy periudha, ajo nga lidhja e martesës deri ne vitin 2003 (hyrja ne fuqi e K.Familjes) dhe ajo pas hyrjes ne fuqi te ketij Kodi deri ne momentin e ngritjes se padise se pjesetimit. Me pas gjykata ka analizuar dhe ka bere interpretimin e kontrates me ane te te cilit palet kane rënë dakord te ndryshojne regjimin martesor dhe ka konkluduar se : Ne kontraten e mesiperme palet kane rënë dakord qe çdo pasuri e regjistruar apo qe do te regjistrohej ne te ardhmen ne emer te secilit bashkeshort dhe te ardhurat qe do te siguroheshin prej tyre, mbetet ne pronesi te ketij bashkeshorti, prandaj ka vendosur rrezimin e padise me arsyetimin se ka qene vete vullneti i pavesuar i paleve per te ndryshuar regjimin pasuror martesor per te gjitha pasurite e fituara para martesës dhe atyre qe do te fitohen pas martesës duke ia nenshtuar keto pasuri dhe te ardhurave te fituara prej tyre regjimit pasuror “te pasurive te ndara”. Pra konkludon gjykata, te gjitha pasurite e fituara gjate martesës dhe te regjistruara ne emer te njerit bashkeshort jane pasuri ne administrim dhe disponim vetem te tij dhe po keshtu edhe ato qe do te fitohen pas ndryshimit te ketij regjimi. Sipas gjykates ketij regjimi nuk do t’ i neshetroheshin vetem pasurite qe ne momentin e neshkrimit te kontrates per ndryshimin e regjimit pasuror martesor figuronin te regjistruara ne

emer te te dy bashkeshortëve (te tilla nuk kishte pasi kredite ishin te shlyera). Per pasoje shprehet gjykata duke qene se bashkeshortet i kane ndare me vullnetin e lire te tyre pasurite, nuk ka se cfare te pjesetoje gjykata.

Pyetje

- A mund te kerkohet dhe vendoset pjesetimi gjyqesor i pasurise bashkeshortore gjate vazhdimet te bashkese (marteses), cili eshte rregulli i pergjithshem (neni 97 i K.Familjes) dhe cili eshte perjashtimi (neni 98 i K.familjes)?
- A mund te zbatohet regjimi pasuror i ndryshuar nga palet gjate marteses per pasurite e fituara para se bashkeshortet te binin dakord per ndryshimin e regjimit pasuror te tyre, te cilat deri ne momentin e ndryshimit te ketij regjimi i jane nenshtuar regjimit te bashkese ligjore (pretendim i paditeses ne gjykim)?
- A mund te ndryshohet me marreveshje regjimi juridik i bashkepronesise ne teresi, i vendosur nga K.Civil i viti 1981 (nenet 86 dhe 87 te tij) gjate marteses, kur nje pjese e pasurise bashkeshortore i neshtrohet ketij regjimi (neni 315 i K.Familjes) dhe cilat do te ishin pasojat e ketij ndryshimi
- Duke qene se fakti juridik qe sjell ndryshimin e regjimit martesor, eshte nje kontrate apo veprim juridik i dyanshem, cilat jane kushtet e vlefshmërisë së tij, sipas K.Familjes dhe K.Civil? Identifikoni dispozitat ligjore që parashikojnë kushtet e vlefshmërisë së kësaj marrëveshje.

Tema 3: Veçoritë e procesit të zgjidhjes së martesës dhe pasojat e saj (4 orë)

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50')

1. Përshkrim i temës

Qëllimi i institutit të mbarimit të martesës është që të përcaktojë dhe rregullojë situatat kur martesa mbaron dhe pasojat që vijnë në njërin rast dhe tjetrin. Këto çështje zenë një volum të konsiderueshëm në praktikën gjyqësore. Mbarimi i martesës mund të vijë pavarësisht vullnetit të bashkëshortëve ose me vullnetin e njërit apo të dyve. Disiplina aktuale parashikon tri shkaqe që sjellin si pasojë mbarimin e martesës: vdekjen e njërit bashkëshort; shpalljen e vdekur të tij/saj me vendim gjykate; zgjidhjen e martesës. Mbarimi i martesës me zgjidhjen e saj është një nga situatat që haset rëndom në praktikën gjyqësore ku debatohet mbi të drejtat dhe interesat personale e pasurore të bashkëshortëve dhe të fëmijëve dhe mënyrën e mbajtjes së marrëdhënieve familjare pas zgjidhjes së saj. Trajtesa do të realizohet duke u ndërthurur me problemet aktuale që ka evidentuar jurisprudenca e gjykatave shqiptare dhe të tjera në lidhje me këtë institut.

2. Pyetje vetëstudimore

- A mund të jetë trashëgimtar bashkëshorti pasjetues nëse martesë ka përfunduar për shkak të dhunës në familje me pasojë vdekjen? Si ka mbaruar martesë sipas vendimit nr. 92/5.2.2013 të KCGJL-së dhe cili është interpretimi i padenjësive?
- A ka zgjidhje martesë pa rregulluar pasojat e saj?
- Çfarë kujdesi duhet të tregojë gjykata në rast se fëmijët “ndahen mes prindërve”?
- Çfarë rregullimi ligjor ka lidhur me mbiemrin pas zgjidhjes së martesës? Pse? Çfarë kujdesi duhet të tregojë gjykata?
- Çfarë kuptimi dhe zbatimi kanë masat e përkohshme?
- Rivendosja në afat. Jepni një rast ku gjykata ka dhënë vendime që çojnë në komplikime të paszgjidhshme.
- A mund të rrëzohet padia për ZM-në?

▪ Çështjet kryesore të prezantimit

- Pasojat e zgjidhjes së martesës si elementë të (pa)ndara të kërkesës kryesore.
- Roli i psikologut dhe ekspertit në këto procese gjyqësore.
- Vecoritë e zgjidhjes së martesës me pëlqimin reciprok; Zgjidhja e martesës për ndërprerje të jetesës së përbashkët; Zgjidhja e martesës me kërkesë të njërit bashkëshort.
- Llojet e vendimeve që rregullojnë pasojat
- Pasojat e procesit ligjor të zgjidhjes së martesës mbi fëmijët dhe bashkëshortët. Pasojat psikologjike dhe emocionale
- Pasojat financiare (kontributi kompensues, detyrimi për ushqim etj.). E drejta e përdorimit të banesës
- Pasoja lidhur me përgjegjësinë prindëror dhe marrëdhënieve ndërprindërore

▪ Dosja didaktike për këtë temë

Raste studimore dhe punë në grup

Rasti 1: Punë në grup:

[1] Hartoni një listë kontrolli që duhet të ketë në konsideratë gjykata për aspektet e interesit më të lartë të fëmijës në rastet e zgjidhjes së martesës. Si “gjendet” kjo listë në vendimet e GJL-së? Për këtë nevojitet të përzgjidhni deri në 3 vendime të GJL-së dhe paraqitini sipas kësaj strukture: a. Mësimi që del nga ky vendim; b. Rrethanat e faktit; c. Vendimi i GJRRGJ-së; d. Vendimi i Apelit; e. Vendimi i GJL-së. f. Mendimi juaj. Qëllimi: është shumë e dobishme dhe e shëndetshme në fazën e studimit të hartoni lista kontrolli telegrafike që do të nevojiten në punën intensive që do të keni nesër; njohja me praktikën e GJL-së është shumë e rëndësishme.

[2] Analizoni çështjen e fajësisë në praktikën gjyqësore. Cilat janë parashikimet e legjislacionit familjar shqiptar dhe a ka vend për trajtimin e dëmit të shkaktuar në rastin e cenimit të parimit të

besnikërisë bashkëshortore. Vështrim krahasues me vendimin e Gjykatës së Kasacionit të Italisë [Cassazione 1°Sezione Civile Sentenza n. 18853 del 15 settembre 2011, Il coniuge tradito può chiedere il risarcimento dei danni anche se all'altro non è stata addebitata la separazione].

[3] Analizoni situatën dhe argumentoni përgjigjen

Buna dhe Drini kanë lidhur martesë në vitin 2000. Ata jetojnë në Itali dhe nuk kanë fëmijë. Në vitin 2003 Drini i drejtohet gjykatës për zgjidhjen e martesës. Gjykata ka vendosur zgjidhjen e martesës. E paditura, Buna është përfaqësuar në gjykim me avokate me prokurë. Në seancën gjyqësore ka qenë e pranishme nëna e të paditurës [Bunës]. Sipas ligjit, pas daljes së vendimit bëhen edhe veprimet përkatëse në Zyrën e Gjendjes Civile.

Në vitin 2004 Drini martohet me Vjosën. Në vitin 2006 ai e zgjidh martesën me të. Edhe për këtë rast në Zyrat e gjendjes civile janë bërë veprimet përkatëse.

Në vitin 2008, Drini duke udhëtuar për në Francë, pëson aksident dhe vdes. Nga ky aksident trashëgimtarët e burrit që janë vetëm prindërit e tij përfitojnë një siguracion prej 200 000 mijë eurosh. Në vitin 2006, në kohën që ka zgjidhur martesën me të dy gratë, Drini ka blerë një shtëpi në Padova të Italisë.

Në vitin 2009, pra pas vdekjes së Drinit, dhe rreth pas 6 vjetësh nga zgjidhja e martesës së parë, Buna ka pretenduar se ajo nuk ka qenë në dijeni për zgjidhjen e martesës së saj me pretendimin se prokura për avokaten nuk ishte bërë nga ajo.

Analizoni situatën faktike dhe ligjore duke evidentuar se çfarë të drejte ka dhe si mund të mbrohet Buna që pretendon se martesa ka mbaruar me vdekje dhe jo me zgjidhje. Çfarë instituti mund të përdorë nga ana procedurale? A do ta pranojë gjykata një kërkesë të tillë? Nëse po, çfarë ndodh me pasojat e martesës?

Analizoni se si mund të mbrohen trashëgimtarët e Drinit duke evidentuar aspektet faktike dhe ligjore. Çfarë do të ndodhë me pasojat e martesës në rast se pranohet pretendimi i Bunës?

Tema 4: Juridiksioni i gjykatave shqiptare në çështje të lidhura me zgjidhjen e martesës (2 orë)

Kohëzgjatja: 2 orë mësimore (2×50')

1. Përshkrimi i temës

Marrëdhëniet familjare me natyrë ndërkufitare janë tashmë një realitet i prekshëm edhe në kontekstin shqiptar. Praktika gjyqësore shqiptare është shumë e pasur me konflikte të natyrës familjare. Këto konflikte rregullohen nga Konventat e HCCH dhe nga LDNP nr.10428/2011 (juridiksioni nenet 75-77), ligji i zbatueshëm Kreu IV Dispozita për martesën dhe familjen nenet 21-32. Një nga dilemat kryesore me të cilat përballlet gjykata është përcaktimi i drejtë i juridiksionit për zgjidhjen e martesës si edhe pasojave të saj si për shembull përcaktimi i përgjegjësisë prindërore në kushtet kur fëmija nuk ka vendqëndrimin në shqipëri apo ndarjes së pasurisë së paluajtshme, ku një pjesë e pasurisë ndodhet jashtë shqipërisë.

2. Pyetje vetëstudimore:

- ✓ Si përcaktohet juridiksioni dhe ligji i zbatueshën në rastin e zgjidhjes së martesës me element të huaj?
- ✓ Cilat janë Konventat e Hagës që zbatohen për zgjidhjen e martesës dhe pasojave të saj?
- ✓ A ka dallime midis rregullimeve midis legjislacionit të brendshëm dhe atij ndërkombëtar?
- ✓ Si paraqitet praktika e GJDBE për këto çështje?

3. Çështjet kryesore të prezantimit

- Përcaktimi i juridiksionit nëpërmjet evidentimit të elementit të huaj dhe kriterëve lidhëse, shtetësia e bashkëshortëve dhe venqëndrimi i zakonshëm
- Dallimet dhe të përbashkëtat me proceset e brendshme
- Gjykimet paralele (*lis pendens*) dhe kushtet e zbatimit neni 38 KPrC

4. Dosja didaktike

Raste studimore dhe punë në grup

Rasti studimor 1: Faktet janë marrë nga vendimi i Gjykatës së Lartë nr.172/2014

Faktet kryesore:

M. G. dhe Sh. Ç. janë bashkëshortë. Ata kanë lidhur martesë ligjore në datën 03.07.2003 para nëpunësit të Gjendjes Civile Vlorë dhe nga martesa e tyre kanë lindur dy fëmijë A. lindur me datë 22.08.2003 dhe M. lindur në datë 02.10.2008. Rezulton e provuar se paditësi dhe e paditura jetojnë për vitesh në Bari në Itali, dhe asnjëri prej bashkëshortëve nuk ka banim apo qëndrim në Republikën e Shqipërisë. Paditësja paraqitet në gjykatën e Vlorës për zgjidhjen e martesës dhe pasojave; lënia për rritje dhe edukim dhe detyrimi ushqimor për dy fëmijët e mitur. I padituri pretendon pezullimin e gjykimit pasi çështja me të njejtin objekt dhe palë është regjistruar edhe në gjykatës në Modenas.

Pyetjet:

- Cilat dispozita të Ligjit nr. 10428/2011 “Për të drejtën ndërkombëtare private” ndihmojnë në përcaktimin e juridiksionit të gjykatës shqiptare në çështjet e zgjidhjes së martesës kur të dy bashkëshortët kanë vendbanim jashtë Shqipërisë?
- A ka gjykata shqiptare juridiksion për çështjet që lidhen me përgjegjësinë prindërore, kur fëmijët kanë vendbanim të qëndrueshëm në Itali?
- Si ndikon parimi i *habitual residence* në përcaktimin e kompetencës për çështjet e fëmijëve? A mund të veçohet çështja e zgjidhjes së martesës nga ajo e rregullimit të pasojave në raport me fëmijët e mitur?
- Cilat janë kriteret juridike për të vlerësuar nëse ekziston *lis pendens* ndërmjet procesit në Shqipëri dhe atij në Modena? Cilat dokumente duhet të verifikohen për të provuar ekzistencën e një procesi paralel dhe objektin e tij? Në cilat raste pezullimi i gjykimit është i detyrueshëm dhe në cilat raste është fakultativ?
- Në cilat raste një vendim italian për zgjidhjen e martesës ose për fëmijët mund të njihet dhe ekzekutohet në Shqipëri?

Rast studimor 2: Faktet janë marrë nga vendimi i Gjykatës së Lartë 1191/2018

Faktet kryesore:

A dhe B janë shtetas shqiptar me banim në Gjermani. Duke qenë së marrëdhënia e tyre ishte përkqësuar, A vjen në shqipëri dhe paraqet kërkesën për zgjidhjen e martesës me B. Në këtë padi A kërkon ushtrimin e të drejtës së kujdestarisë, ndarjen e pasurisë që pëfshin ndër të tjera edhe një apartament që ndodhet në gjermani si edhe makiën që ato kanë përdorur në Gjermani.

Pyetjet

- Cilat dispozita të Ligjit për të Drejtën Ndërkombëtare Private përcaktojnë juridiksionin e gjykatave shqiptare kur të dy bashkëshortët kanë vendbanim jashtë Shqipërisë? A mjafton fakti që martesa është lidhur në Shqipëri për të krijuar juridiksion të gjykatës shqiptare? Si ndikon parimi i *vendbanimit të zakonshëm* në përcaktimin e kompetencës?
- A ka gjykata shqiptare kompetencë për të vendosur mbi përgjegjësinë prindërore kur fëmijët jetojnë në Gjermani? Cilat norma ndërkombëtare përcaktojnë juridiksionin për çështjet me të mitur? A mund të vendosë gjykata shqiptare detyrimin ushqimor kur fëmija ka vendqëndrimin e zakonshëm jashtë territorit shqiptar?
- Cilat rregulla përcaktojnë juridiksionin për pasuritë e paluajtshme që ndodhen jashtë Shqipërisë? A ka gjykata shqiptare kompetencë për të pjesëtuar një apartament që ndodhet në Gjermani? Cili është kuptimi i juridiksionit ekskluziv të gjykatës së vendit ku ndodhet pasuria?
- A mund të pjesëtohet pasuria e luajtshme (makina) e ndodhur jashtë vendit nga gjykata shqiptare?

Rast studimor 3: Faktet e çështjes janë marrë në vendimin Nr4581/2023 të Gjykatës së Lartë.

Faktet kryesore:

M dhe N shtetas shqiptarë kanë bashkëjetuar për një kohë në Greqi dhe ku kanë lindur një fëmijë K. Një muaj më vonë kanë lidhur martesë para ambasadës Shqiptare në Athinë. Për shkak se raporti i tyre nuk ka funksionuar palët kanë zgjidhur martesën e tyre në shtetin grek ku edhe banonin. Gjykatat Greke në dy vendime kanë vendosur lënien e fëmijës kujdestari tek nena dhe me pas kanë vendosur pavlefshmërinë e martesës. Të dy vendimet kanë ardhur për njohje në RSH. Rezulton se fëmija i mitur K ka lindur në shtetin Grek. Po kështu, pala paditëse M jeton dhe punon në shtetin Grek. Ndërsa i padituri N rezulton me adresë në qytetin e Vlorës, Shqipëri. Pala paditëse, me pretendimin se i padituri nuk ka kontribuar asnjëherë për fëmijën për përkujdesje, veshje, edukim dhe shkollim ka paraqitur pranë Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Vlorë padinë nëpërmjet së cilës ka kërkuar, detyrimin e të paditurit N të paguajë detyrimin ushqimor për fëmijën K në masën 20,000 (njëzetë mijë) lekë në muaj.

Pyetjet

- Cilat dispozita të Ligjit nr. 10428/2011 “Për të drejtën ndërkombëtare private” përcaktojnë juridiksionin e gjykatave shqiptare për detyrimin ushqimor kur fëmija ka lindur dhe jeton jashtë Shqipërisë?
- A zbatohen Konventat e Hagës në këtë rast? Identifikoni kaonventën e zbatueshme.
- A ka gjykata shqiptare juridiksion të vendosë detyrimin ushqimor kur prindi debitor ka vendbanim në Shqipëri, por fëmija dhe prindi kujdestar jetojnë jashtë vendit?
- A ka rëndësi fakti që fëmija ka lindur në Greqi dhe është rritur atje, për përcaktimin e ligjit material të zbatueshëm?
- Jepni opinionin tuaj ligjor në lidhje me zgjidhjen e çështjes?

Rasti 4: Faktet janë marrë nga praktika e GJL

Faktet kryesore:

Alma M shtetase shqiptare kishte emigruar në Itali ku kishte njohur dhe bashkëshortin e saj shtetasin Italian Matia B. Nga martesë e tyre erdhi në jetë fëmija Luka. Kur Luka ishte 2 muajsh, Alma kthehet në Vlorë dhe vendoset në familjen e prindërve të saj. Ajo i kërkon Matias të qëndrojë me gjatë në Shqipëri dhe palët ranë dakord për këtë gjë. Për më shumë se një vit Matia vinte për të takuar Almën dhe Lukan në Vlorë. Gjatë kësaj kohe Luka ishte regjistruar në çerdhe, dhe Alma kishte filluar punë në biznesin e vëllait të saj. Në fund të vitit të dytë të qëndrimit të saj në Vlorë, si pasojë edhe grindjeve të vazhdueshme, Alma vendosi të ngre padi në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Vlorë për zgjidhjen e martesës me Matian. Ajo iu drejtua Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë ku i kërkoi zgjidhjen e martesës me shtetasin italian Matia B, lënien për rritje dhe edukim të fëmijës së mitur Luka, detyrimin për ushqim për fëmijën në shumën 500 euro. Në seancën e pajtimit në veprimet përgatitore, pala e paditur Matia i qëndroi deklaratës së mbrojtjes, duke kërkuar mungesën e juridiksionit të gjykatës së Vlorës për gjykimin e çështjes. Po pala e paditur Matia, ka kërkuar: nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë, duke pretenduar juridiksionin e vendbanimit, atë Italian, pasi fëmija mbahej me të padrejtë nga nëna e tij dhe se fëmija kishte lindur në Itali, ishte i regjistruar atje dhe mbi të gjitha kishte edhe shtetësi italiane. Gjithashtu, ai paraqiti para gjykatës së Vlorës faktin që një ditë përpara se të merrte njoftimin për padinë e ngritur nga ana e bashkëshortes në gjykatën e rrethit gjyqësor Vlorë, ai kishte depozituar në gjykatën e Bolzanos padi për zgjidhje martese.

- ✓ Cili është vendbanimi i zakonshëm i fëmijës dhe si ndikon ai në përcaktimin e juridiksionit për zgjidhjen e martesës, përgjegjësinë prindërore dhe detyrimin ushqimor?
- ✓ A përbën largimi i fëmijës nga Italia dhe qëndrimi i tij në Shqipëri një “mbajtje të padrejtë” sipas Konventës së Hagës 1980 dhe si ndikon kjo në kompetencën e gjykatës shqiptare?
- ✓ A ekziston lis pendens ndërmjet padisë së paraqitur në Gjykatën e Vlorës dhe padisë së paraqitur në Gjykatën e Bolzanos, dhe cilat janë pasojat procedurale për gjykatën shqiptare?
- ✓ Cilat konventa ndërkombëtare (Konventa e Hagës 1980, Konventa e Hagës 1996, KEDNJ, Konventa për të Drejtat e Fëmijës) zbatohen në këtë rast dhe si ndikojnë ato në vendimmarrjen e gjykatës shqiptare?
- ✓ A ka gjykata shqiptare juridiksion të shqyrtojë të gjitha pretendimet e paditëses (zgjidhje martese, kujdestari, ushqim), apo duhet të kufizojë objektin e gjykimit ose të pezullojë çështjen në favor të gjykatës së Bolzanos?

Tema 5: Vendqëndrimi i zakonshëm dhe interesi më i lartë i fëmijës. Udhërat e gjykatës për (mos)kthimin e fëmijëve (2 orë)

Kohëzgjatja: 2 orë mësimore (2×50')

▪ Përshkrim i temës

Mbrojtja ndërkombëtare e fëmijëve nga pasojat e dëmshme të largimit ose mbajtjes së tyre të padrejtë parashikon zgjidhje përmes procedura që sigurojnë kthimin e tyre të menjëhershëm në shtetin e banesës së tyre të përhershme, si dhe për të siguruar mbrojtje për të drejtat e kontaktit. Në praktikën gjyqësore shqiptare raste të tilla kanë paraqitur rritje të numrit dhe jo pak vështirësi për gjykatën.

Zgjidhja e martesës shoqërohet, jo në pak raste, me kufizimin e 'lirisë së zhvendosjes' së fëmijës në një shtet tjetër për shkak të pengesave që vijnë nga prindi tjetër dhe të mosmarrëveshjeve të prindërve. Po kështu, nuk janë të panjohura rastet e mos marrjes së pëlqimit dhe mohimit të të drejtave për marrëdhënie e kontakte me fëmijën. Vështirësitë vijnë e shtohen kur fëmija përdoret si mjet presioni ndonjëherë duke manipuluar edhe me 'mbrojtjen e interesit të fëmijës' për të penguar apo vështirësuar të drejtën që ka ish bashkëshorti apo bashkëshortja për jetën e vet private pas zgjidhjes së martesës. Dilemat përpara autoriteteve në këto raste lidhen me marrje e mendimit ose pëlqimit të fëmijës, në përputhje me moshën dhe aftësinë e tij për të kuptuar; dhënia e informacionit të plotë lidhur me situatën e përgjithshme sociale, ekonomike, si dhe shërbimet që mund t'i ofrohen në vendin e origjinës; kuptimi "kohë"/afat, aspektet që lidhen me sigurinë e fëmijës, integritimin e tij në vendin ku do të kthehet.

Në lidhje me kete kategori [është ndihmësi ligjor duhet të jetë në gjendje të identifikojë kur kërkohet pëlqimi i prindit tjetër, si merret mendimi i fëmijës, cilat janë afatet dhe procedurat e Konventës së Hagës, si vlerësohet integritimi i fëmijës në shtetin ku do të kthehet, cilat janë rreziqet që mund të justifikojnë moskthimin.

▪ Pyetje vetëstudimore (para orës)

- Evidentoni mënyrat e ndërveprimit me Autoritetin Qendror në rastet e rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve.
- Cilat janë masat parandaluese që mund të merren për të shmangur largimin e paautorizuar të fëmijës?
- Si aplikohet ndërmjetësimi ndërkufitar në konfliktet familjare që përfshijnë fëmijët?
- Cilat janë karakteristikat kryesore të Nenit 13(1)(b) të Konventës së Hagës 1980?
- Si funksionon njohja ndërkufitare dhe zbatimi i marrëveshjeve të arritura në çështjet familjare që përfshijnë fëmijët?

▪ Çështjet kryesore

- Çështje të juridiksionit dhe të procedurës në rastet e rrëmbimit ndërkombëtar.

- Përcaktimi i vendbanimit të zakonshëm të fëmijës.
- Vërtetimi i largimit ose mbajtjes së padrejtë.
- Demonstrimi i të drejtave ekzistuese të përgjegjësishë prindërore/kujdestarisë.
- Vlerësimi i mirëqenies së fëmijës dhe situatat kur fëmija kundërshton kthimin.
- Mbajtja në vëmendje e ligjeve penale dhe konceptit të Rrezikut të Rëndë – Neni 13(1)(b) i Konventës së Hagës.
- Roli dhe ndërveprimi me Autoritetet Qendrore, si dhe zbatimi i vendimeve për të siguruar stabilitetin dhe mirëqenien e fëmijës.
- Problematika e evidentuar nga Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ) dhe INCABAT në rastet e rrëmbimit ndërkombëtar.

▪ Dosja didaktike

Rasti studimor 1: Rreziku i rrëmbimit civil ndërkombëtar dhe vlerësimi i rastit nën dritën e këtyre situatave

(Bazuar në vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 17/15.03.2016)

Ky rast trajton situatat kur mosmarrëveshjet prindërore, zgjidhja e martesës dhe konfliktet mbi ushtrimin e përgjegjësishë prindërore krijojnë rrezik për largimin ose mbajtjen e padrejtë të fëmijës jashtë vendit. Ndhmësi ligjor duhet të jetë në gjendje të identifikojë rreziqet, të vlerësojë procedurat e ndjekura nga gjykatat dhe të analizojë detyrimet që burojnë nga Konventa e Hagës dhe jurisprudenca ndërkombëtare.

Pyetjet:

- Cilat janë ngjashmëritë dhe dallimet ndërmjet rastit konkret dhe çështjes “Bajrami kundër Shqipërisë”?
- A jemi përpara cenimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor si pasojë e mosekzekutimit të një vendimi gjyqësor të formës së prerë?
- Si mund të kishin analizuar gjykatat rrezikun e rrëmbimit civil ndërkombëtar të fëmijës në dritën e detyrimeve të Konventës së Hagës?
- A jemi në rastin kur kalimi i kohës mund të ketë pasoja të pandreqshme për marrëdhëniet ndërmjet fëmijës dhe prindit që nuk jeton me të (sipas çështjes Ignaccolo-Zenide kundër Rumanisë)?

Rasti studimor 2

(Bazuar në vendimin Nr. 252/11-2023-988, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës, dhe vendimin Nr. 329/09.05.2023 të Gjykatës së Apelit)

Faktet kryesore

Në këtë rast, një nënë shqiptare, e martuar me një shtetas gjerman, ka larguar fëmijën e mitur nga Gjermania dhe është vendosur në Shqipëri. Babai, përmes Autoritetit Qendror (Ministria e Drejtësisë), ka paraqitur kërkesë për kthimin e fëmijës në bazë të Konventës së Hagës “Për aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijës”.

Ndihmësi ligjor duhet të analizojë faktet, rrethanat e largimit, kohën e kaluar, integrimin e fëmijës, sjelljen e prindërve dhe standardet e Konventës, për të kuptuar arsyet pse gjykatat shqiptare kanë vendosur moskthimin.

Pyetjet:

- Parashtroni arsyet dhe bazën ligjore se përse gjykatat kanë vendosur moskthimin e fëmijës.
- Si është analizuar interesi më i lartë i fëmijës?
- Si është analizuar koha që ka kaluar nga largimi deri në fillimin e procedurave gjyqësore (më shumë se një vit)?
- Si është vlerësuar vendosja e fëmijës në një mjedis të ri, sipas nenit 12 të Konventës?
- A është provuar se sjellja e prindit është e papërshtatshme? Analizoni provat e administruara në lidhje me këtë fakt.
- Si gjen zbatim neni 13(1)(b) i Konventës së Hagës?

Rasti studimor 3: Zhvendosja jashtë shtetit kundrejt ushtrimit të përgjegjësisë prindërore

(Bazuar në vendimin nr. (11-2015-6128)2023, datë 18.12.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës, dhe vendimin nr. 601/10.06.2025 të Gjykatës së Apelit)

Faktet kryesore

Rasti trajton kërkesën e një nëne, e cila pas largimit jashtë shtetit dhe krijimit të një familjeje të re, ka paraqitur kërkesë për lejimin e fëmijëve të zhvendosen jashtë shtetit. Ndihmësi ligjor duhet të analizojë dallimin ndërmjet lëvizjes së përkohshme dhe zhvendosjes së përhershme, kriteret e vlerësimit të gjykatës dhe rrezikun e rrëmbimit civil ndërkombëtar, si dhe të identifikojë mënyrën si gjykata ka vlerësuar interesin më të lartë të fëmijës.

Pyetjet:

- Bëni dallimin mes lejimit për të dalë jashtë shtetit (përkohësisht) dhe lejimit që fëmijët të zhvendosen jashtë shtetit. Cila është baza ligjore dhe procedura e ndjekur nga gjykata?
- Cilat janë kriteret përkatëse që duhet të marrë në vlerësim gjykata në marrjen e vendimeve të tilla me qëllim mos vendosjen përpara rrezikut të rrëmbimit civil ndërkombëtar?
- Përmes analizës së rastit evidentoni vlerësimin e interesit më të lartë të fëmijës dhe respektimin e të drejtës së fëmijës për të mbajtur marrëdhënie vetijake me prindin tjetër.

▪ Pjesa e Dytë- Gjykimi mbi institute të lidhura me çështje familjare me të mitur.

Tema I: Garancitë procedurale dhe zbatimi i parimeve të drejtësisë miqësore për të mitur në gjykimin e çështjeve familjare me të mitur. Roli i Psikologut [4 orë]

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50')

1. Përshkrim i temës

Tema trajton parimet themelore që mbështesin procesin e trajtimit të mosmarrëveshjeve familjare me të mitur, si parime me shtrirje kapilare në aspektin material dhe procedural. Ajo synon të aftësojë ndihmësin ligjor të kuptojë dhe të zbatojë parimin e interesit më të lartë të fëmijës, parimet e barazisë në jetën familjare, të drejtën e fëmijës për t'u dëgjuar dhe rolin e ekspertit psikologjik në procesin gjyqësor.

Theksi vendoset te mënyra se si ndihmësi ligjor identifikon problemin juridik, analizon faktet, interpreton mendimin e ekspertëve dhe mbështet gjyqtarin në strukturimin e arsytimit ligjor. Tema ndihmon kandidatin të kuptojë rolin e gjykatës në dëgjimin e të miturit, mënyrat e dëgjimit dhe kriteret e vlerësimit të pjekurisë së fëmijës, si dhe kuptimin e të drejtës për jetë familjare dhe mbrojtjen e veçantë nga shteti.

Trajtohen gjithashtu elemente të rëndësishme për të ndihmuar kandidatin të debatojë dhe zbatojë ligjin material, jurisprudencën dhe doktrinën në çështjet konkrete familjare, duke reflektuar mbi ndikimin e traditës, zakoneve dhe stereotipave diskriminuese në perceptimin e rasteve.

Një pjesë e rëndësishme e temës lidhet me rolin e psikologut: prania e detyrueshme në procedurat me të mitur, mënyra e vlerësimit të thënieve të fëmijës, raporti psikologjik, ndërveprimi me gjykatën dhe kriteret e cilësisë së ekspertizës. Kandidati aftësohet të kuptojë se si inteligjenca emocionale, empatia dhe vlerësimi i riskut ndikojnë në analizën e çështjeve familjare.

Tema ndalet edhe te kuptimi i sistemit të integruar të mbrojtjes së fëmijës dhe ndërveprimi i gjykatës me aktorët e këtij sistemi (psikologë, punonjës socialë, shërbime të mbrojtjes së fëmijëve), duke i pajisur ndihmësit ligjorë me aftësinë për të integruar këto perspektiva në analizën juridike.

2. Pyetje vetëstudimore

- Si duhet vlerësuar situata kur interesi i fëmijës prevalon mbi interesat e palëve të tjera?
Shembull: një fëmijë 14-vjeçar ka shprehur në mënyrë të vazhdueshme dhe të vendosur dëshirën për të mos u larguar nga familja kujdestare. Në këtë rast, interesi i fëmijës peshon më shumë se interesi i gjyshërve të saj. (*Shih Bronda v. Itali.*)
- Cilat janë pasojat kur gjykata nuk dëgjon pikëpamjet e fëmijës dhe nuk merr masa për të siguruar kontakt të drejtpërdrejtë me të? Mospërfshirja e fëmijës në proces dhe mungesa e kontaktit mund të cenojnë parimin e interesit më të lartë të fëmijës. (*Shih Sahin v. Germany.*)
- A konsiderohet një fëmijë 12-vjeçar “mjaftueshëm i maturuar” që pikëpamjet e tij të merren në konsideratë dhe të mos jepen të drejta në kundërshtim me dëshirat e tij? Vlerësimi i pjekurisë nuk është automatik; ai bëhet rast pas rasti. (*Shih Hokkannen v. Finland.*)
- Si duhet të vlerësojë gjykata interesat e fëmijës duke u mbështetur në një raport psikologjik të arsyetuar, të pavarur dhe të përditësuar? Raporti psikologjik duhet të ndihmojë gjykatën të

kuptojë pikëpamjet e fëmijës, pjekurinë e tij dhe rrethanat që lidhen me aksesin, vendbanimin dhe kujdestarinë. Fëmija, sipas moshës dhe pjekurisë, duhet të dëgjohet nga psikologu dhe, kur është e mundur, edhe nga gjykata. (*Shih Elsholz v. Germany, paragrafi 53; Sommerfeld v. Germany.*)

3. Çështjet kryesore

Garancitë procedurale në gjykimin e çështjeve me të mitur, sipas kornizës ligjore (Kodi i Familjes, Ligji 18/2017, aktet nënligjore), si dhe ngjashmëritë me garancitë e mbrojtjes së të miturit në procesin penal.

Parimet kryesore të mbrojtjes dhe të drejtave të fëmijëve në gjykimet familjare, duke përfshirë të drejtën për jetë familjare, mbrojtjen e veçantë nga shteti dhe parimin e barazisë.

Kuptimi i interesit më të lartë të fëmijës si parim themelor ligjor, si e drejtë materiale dhe si rregull procedural. Trajtohet kuptimi i fëmijës si “individ” dhe si “grup”, si dhe interpretimet “rast pas rasti” të dhëna nga gjykatat.

Mjetet dhe provat në dispozicion, si dhe mënyra e vlerësimit të tyre për të sqaruar rrethanat e çështjes dhe për të mbledhur informacionin e nevojshëm për zbatimin e interesit më të lartë të fëmijës. Raetet kur gjykata ka tagër për të vepruar “kryesisht”.

Roli i gjykatës në zbatimin e të drejtës së fëmijës për t’u dëgjuar, përfshirë mënyrat e dëgjimit dhe kriteret e vlerësimit të pjekurisë së fëmijës.

Parimi i barazisë dhe rreziqet e diskriminimit në çështjet familjare, përfshirë aksesin në drejtësi dhe ndikimin e stereotipave.

Teknikat e pyetjeve të hapura dhe objektive në dëgjimin e të miturit; rreziqet e pyetjeve sugjestionuese dhe masat për t’i shmangur ato; përdorimi i pyetjeve të mbyllura dhe rastet kur ato janë të përshtatshme.

Prania e detyrueshme e psikologut në çdo procedurë me të mitur dhe vlera e aktit të ekspertimit psikologjik; detyrimi për vlerësimin profesional të thënieve të fëmijës; mënyra e caktimit të psikologut nga gjykata; pyetjet që i drejtohen psikologut; vlerësimi i raportit psikologjik nga gjykata. Mënyra e trajtimit të situatave kur psikologu mungon, kur raporti është i paplotë, si dhe rastet kur nevojitet kryerja e vlerësimit psikologjik me grup ekspertësh psikologë.

4. Dosja didaktike

Rasti studimor 1: Vlerësimi i ILF

Metodologjia

- Kandidatëve u vihet në dispozicion vendimi i KCGJL. Ndhmësi ligjor trajnohet të lexojë vendimin, të identifikojë gabimet procedurale dhe materiale dhe të kuptojë arsyet e prishjes së vendimit.
- Bazuar në vendimin e KCGJL, kandidatët analizojnë problematikat materiale dhe procedurale të rastit. Qëllimi është të aftësohen në: – identifikimin e çështjes ligjore, – vlerësimin e provave, – interpretimin e ILF, – analizën e raportit psikologjik, – evidentimin e mangësive të gjykatave më të ulëta.
- Kandidatët paraqesin në monitor arsyet që çuan në prishjen e vendimit dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim me trup tjetër gjykues apo në ndryshimin e vendimit. Kjo i ndihmon të kuptojnë standardet që gjykata e apelit nuk ka respektuar dhe si duhet të strukturohet një analizë e saktë e ILF.
- Diskutim në grup me pyetje-përgjigje. Ndhmësi ligjor ushtron aftësinë për të argumentuar, për të reflektuar mbi gabimet e gjykatave dhe për të nxjerrë mësim praktikë për analizën e dosjes.

Faktet kryesore (sipas vendimeve të KCGJL)

Vendimi nr.00-2008-955 (357), datë 11.09.2008: Objekti i rekursit: “Ndryshimi i Vendimit nr.305, datë 09.11.2001 të Gjykatës së Apelit Shkodër për lënien në fuqi të Vendimit nr.182, datë 18.07.2001 të Gjykatës së Rrethit Kukës”. Vendimarrja: “Prishjen e vendimit nr.326 datë 02.10.2006 të Gjykatës së Apelit Shkodër dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në po atë gjykatë, me tjetër trup gjykues”.

Vendimi nr.00-2011-862 (258), datë 19.05.2011: Objekti i rekursit: “Ndryshim i Vendimit Civil nr.1109, datë 14.11.2005 vetëm përsa i përket ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, për lënien për rritje dhe edukim të fëmijëve A.T. dhe R.T”. - Vendimarrja: “Prishjen e Vendimit nr.1101, datë 05.06.2008 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe kthimin e çështjes për rishqyrtim në po atë gjykatë me tjetër trup gjykues”.

Vendimi nr.00-2012- 713 (202), datë 24.04.2012: Objekti i padisë: “Ndryshimi i përgjegjësisë prindërore”. Vendimarrja: “Prishjen e Vendimit nr.108, datë 27.03.2008 të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim po në atë gjykatë, me tjetër trup gjykues”.

Vendimi nr.00-2013-354 (78), datë 29.01.2013: Objekti i padisë: “Zgjidhje e martese. Lënie e fëmijës A.P. për rritje dhe edukim paditëses. Detyrimi i të paditurit të paguajë detyrimin ushqimor në masën 30.000 lekë në muaj për fëmijën A.P.” Vendimarrja: “Prishjen e Vendimit nr.728, datë 29.03.2012 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe lënien në fuqi të Vendimit nr.3523, datë 02.05.2011 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë”.

5. Pyetjet:

- Rendisni shkurtimisht faktet kryesore të secilit rast, vendimet e gjykatave dhe shkaqet e ankimit.
- Ku qëndron vështirësia në vlerësimin e ILF?
- Cilat janë mësimet e nxjerra nga këto raste?
- Cilat standarde të ILF duhen mbajtur në vëmendje dhe cilat cenohen lehtësisht?
- Hartoni strukturën e një dokumenti/sourcebook për çështjet që lidhen me ILF dhe jurisprudencën përkatëse. Ky dokument të pasurohet në cdo orë mësimore.

Rast studimor 2: Dëgjimi dhe pyetja e të miturit

Faktet kryesore (të nxjerra nga vendimi Nr. 21036-00887-12-2021 (887) Datë 18.12.2021 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë).

Objektivi

Ndihmësi ligjor duhet të përmbledhë faktet kryesore të çështjes, të identifikojë problemin juridik, të evidentojë mënyrën e dëgjimit të të miturit dhe rolin e aktorëve të sistemit të mbrojtjes së fëmijës.

Pyetje

- Analizoni raportin ndërmjet Kodit të Familjes, Ligjit për të Drejtat dhe Mbrojtjen e Fëmijës dhe Ligjit 18/2017, si në aspektin material ashtu edhe në atë procedural. Si i ka zbatuar gjykata këto dispozita në vendimin e saj?
- Si shfaqet sistemi i integruar i mbrojtjes së fëmijës në këtë rast dhe cilët aktorë ndërveprojnë me gjykatën/prokurorinë (psikologu, punonjësi social, shërbimet e mbrojtjes së fëmijëve, policia gjyqësore)?
- Cili është qëllimi i seancës dëgjimore me të mitur? Cilat janë përgatitjet paraprake që duhet të bëjë gjykata? A është e nevojshme ndërtimi i një marrëdhënie fillestare me fëmijën për të siguruar një mjedis të sigurt dhe jo-frikësues?
- Si vlerësohet nga gjykata deklarata e fëmijës në çështjet me objekt vlerësimin e masave të mbrojtjes (emergjente ose alternative). A mund të refuzohet kërkesa e fëmijës për t'u dëgjuar dhe cilat janë kriterete ligjore për një vendimarrje të tillë?
- Strukturoni pyetjet që i drejtohen të miturit dhe analizoni pyetjet e bëra në rast. Formuloni pyetje të hapura, jo sugjestionuese. Përcaktoni kohën maksimale të përqendrimit të fëmijës dhe mënyrën e organizimit të seancës.
- Cila është rëndësia e gjykimit me dyer të mbyllura në çështjet familjare? Kush mund ta kërkojë? Si vepron gjykata në këto raste?
- Cilat janë standardet që duhen zbatuar në përdorimin e termave dhe gjuhës që fëmija e kupton? Cilat janë masat që duhet të ndërmerren për të kuptuar që fëmija nuk keqinterpretton pyetjet?
- A është e lejuar që të ndahen dokumente të përshtatshme për t'u lexuar nga fëmija? A duhet gjykata të vlerësojë pjesëmarrjen e fëmijës si një formë kontributi dhe ta pasqyrojë këtë në proces?
- Si ndikon dëgjimi i fëmijës në identifikimin e mangësive të prindërve, kujdestarëve ose të rriturve të tjerë? Si ndihmon kjo në vlerësimin e interesit më të lartë të fëmijës?
- Si duhet të trajtohet situata kur fëmija ka pyetje, ndihet i frikësuar, i pasigurt ose i tensionuar?

Rast studimor 3:

- Roli i ekspertit. Për këtë kandidatët do të ndjekin dhe mandej komentojnë: https://www.ted.com/talks/noreena_hertz_how_to_use_experts_and_ehen_not_to
- Dëgjimi i fëmijës
- https://www.ted.com/talks/julian_treasure_5_ways_to_listen_better

- Pse fëmijët gënjejnë dhe a mund ti kuptojmë gënjeshttrat e fëmijëve?

Objekti

Ky rast studimor synon të aftësojë ndihmësin ligjor në dy fusha thelbësore të gjykimit familjar me të mitur:

1. Rolin e ekspertit psikologjik dhe mënyrën e përdorimit të raportit psikologjik, duke reflektuar mbi kufijtë, vlerën dhe rreziqet e mbështetjes së tepruar ose të pamjaftueshme të ekspertit. Kandidatët ndjekin prezantimin *“How to use experts and even not to”* dhe analizojnë se si parimet e tij lidhen me vlerësimin e ILF.
2. Dëgjimin e fëmijës, duke trajtuar teknikat e dëgjimit aktiv, mënyrat e komunikimit, rreziqet e keqinterpretimit dhe faktorët që ndikojnë në besueshmërinë e deklaratave të fëmijës. Kandidatët ndjekin prezantimin *“5 ways to listen better”* dhe e lidhin me procesin gjyqësor.
3. Fenomenin e gënjeshtrave tek fëmijët, arsyet pse fëmijët gënjejnë dhe si mund të identifikohen gënjeshttrat pa paragjykim, duke respektuar pjekurinë, mjedisin emocional dhe kontekstin familjar.

Metodologjia e punës

- Kandidatët ndjekin materialet audiovizive të sugjeruara.
- Më pas analizojnë rolin e ekspertit dhe dëgjimin e fëmijës në kontekstin e çështjeve familjare.
- Diskutojnë në grup situata praktike ku ekspertimi psikologjik është përdorur gabim, është keqinterpretuar ose ka qenë e domosdoshme.
- Ndhmësi ligjor trajnohet të identifikojë: – kur ekspertimi është i nevojshëm, – kur akti i ekspertimit është i pamjaftueshëm, – kur eksperti mund të ketë gabuar, – si të integrojnë mendimin e ekspertit në analizën juridike.

Pyetjet për analizë

- Cilat janë situatat kur akti i ekspertimit psikologjik është i domosdoshëm në çështjet familjare?
- Si mund të identifikojë ndihmësi ligjor raportet psikologjike të dobëta, të paplota ose të paarsyetuara, për ti identifikuar në relacion?
- Cilat janë parimet e dëgjimit aktiv që ndihmojnë gjykatën të kuptojë fëmijën? Si mund të zbatojë ndihmësi ligjor teknikat e dëgjimit aktiv në përgatitjen e pyetjeve dhe analizën e deklaratave?
- Cilat janë rreziqet kur fëmija dëgjohet në mënyrë të pasaktë, sugjestionuese ose të frikësuar?
- Cilat janë arsyet kryesore pse fëmijët mund të gënjejnë në një proces gjyqësor? Si mund të dallohen gënjeshttrat pa paragjykim?

- Si ndikon mjedisi emocional, frika, presioni i prindërve ose kujdestarëve në deklaratat e fëmijës? Cilat janë kriteret që duhet të ketë në konsideratë ndihmësi ligjor, në analizën mbi besueshmërinë e deklaratave të fëmijës?

Rast studimor 4: “Adoleshenca” analizë e rolit të aktorëve të sistemit të drejtësisë

Sekuence nga filmi ‘Shlyerja e Fajit’. Historia e nje 13 vjecareje e cila gjenjeu per te dashurin e motres se saj per nje krim qe ai nuk e kishte kryer.

Qëllimi i rastit për ndihmësin ligjor:

Ndihmësi ligjor trajnohet të analizojë deklaratat e të miturit në kontekstin e moshës, pjekurisë dhe mjedisit emocional, identifikojë faktorët që mund të çojnë një fëmijë të gënjejë ose të interpretojë gabim ngjarjet, vlerësojë rolin e psikologut dhe punonjësit social në sqarimin e rrethanave, kuptojë se si gjykata duhet të integrojë mendimin e ekspertëve në vlerësimin e ILF, përgatisë relacion për analizën e provave dhe të deklaratave të fëmijës, evidentojë rreziqet e paragjykitimit dhe stereotipave në interpretimin e sjelljes së adoleshentëve.

Pyetjet për analizë

- Cilat institucione dhe profesionistë duhet të përfshihen kur një adoleshent jep deklaratë për një ngjarje të rëndë?
- Si ndërveprojnë gjykata, psikologu, punonjësi social, prokuroria dhe shërbimet e mbrojtjes së fëmijëve?
- Cilat janë arsyet psikologjike, emocionale dhe sociale që mund ta çojnë një adoleshent të gënjejë? Si ndikon xhelozia, frika, keqkuptimi, presioni familjar ose dëshira për vëmendje në deklaratat e fëmijëve?
- Si duhet të analizojë ndihmësi ligjor deklaratën e fëmijës në raport me provat objektive?
- Cilat elemente duhet të përmbajë një raport psikologjik për të vlerësuar besueshmërinë e deklaratave të një adoleshenti? Si identifikohen raportet e dobëta, të paplota ose të paarsyetuara?
- Si duhet të integrojë ndihmësi ligjor mendimin e ekspertit në analizën e çështjes?

Tema 2: Përgjegjësia prindërore, kujdestaria, birësimi (4 orë)

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50’)

1. Përshkrim i temës

Përgjegjësi prindërore është tërësia e të drejtave dhe detyrave që kanë prindërit (prindi) ndaj fëmijëve, me qëllim që të sigurojnë *mirëqenien* emocionale, fizike, sociale dhe materiale të këtyre. Ajo përfshin dhe realizohet duke u kujdesur për fëmijën, duke mbajtur raporte vetjake me të, duke i siguruar atij mirërritjen, edukimin, arsimimin, përfaqësimin ligjor dhe administrimin e pasurive të tij. Kjo do të thotë se autoriteti/gjykata që do të vlerësojë një situatë apo do të marrë një vendim të caktuar lidhur me fëmijën duhet të shohë jo vetëm dhe thjesht mirëqenien materiale të fëmijës (e

cila përgjithësisht është më lehtësisht e matshme) por edhe mirëqenien morale (sociale, emocionale, verifikimi i së cilës kërkon një impenjim dhe kohë më të madhe).

Një rëndësi të veçantë paraqet edhe instituti i kujdestarisë, i gjen gjen zbatim në ato raste kur për rrethanatë parashikuara nga ligji, fëmija nuk mund të jetë nën përgjegjësinë prindërore. Gjykimi i rasteve që lidhen me vendosjen e një fëmije në kujdestari, procedurat specifike që duhen ndjekur si dhe vlerësimi i interesit më të lartë të fëmijës, përbëjnë lëndë më vlerë në aftësimin e kandidatit për ndihmës ligjor identifikimin e çështjeve ligjore, ligjit të zbatueshëm dhe përpilimin e mendimit juridik.

Gjithashtu, qëllimi i kësaj pjesë është të trajtojë praktikën gjyqësore në lidhje me birësimin, në drejtim të respektimit të kushteve ligjore dhe ndalimeve të birësimin, nëse është garantuar parimi i interesit më të lartë të fëmijës së deklaruar të braktisur për të gjetur një familje të përshtatshme dhe të denjë në mënyrë që të krijohen kushte për mirërritjen dhe edukimin e tyre, zhvillimet e kësaj praktike parë nën këndvështrimin e familjeve me një prind, birësimet e fëmijëve të lindur nga teknikat e riprodhimit të asistuar ose *in vitro*, birësimi ndërvendas dhe bashkëpunimi me autoritetet e huaja, vendimeve të huaja në fushën e birësimin. Konsiderata kryesore në këtë institut mbetet interesi më i lartë i fëmijës dhe mbrojtja e respektimi i të drejtave themelore. Gjatë trajtimit të kësaj teme vëmendje e veçantë do t'i kushtohet mbrojtjes së fëmijës nga çdo lloj përfitim i padrejtë si edhe çdo lloj veprimtarie që synon rrëmbimin, shitjen dhe trafikimin. Njëherazi kujdes i veçantë duhet kushtuar rasteve kur fëmijës nuk i mungon mjedisi familjar për të kuptuar shkakun determinant të birësimin dhe pasojat të fëmija. Përkujdesja dhe vëmendja e veçantë në mbrojtje të këtij interesi në procesin e birësimin vihet re edhe në përfshirjen në të të dy lloj autoriteteve: si të atyre administrative ashtu edhe gjyqësore të cilat verifikojnë e ri-verifikojnë këtë interes. Asnjë marrëveshje ndërmjet privatëve nuk mund të jetë birësim. Është detyrë e autoriteteve që të verifikojnë se të gjitha kushtet e domosdoshme janë plotësuar. Është e drejtë e tyre të refuzojnë ose lejojnë birësimin në varësi të kushteve dhe kritereve të vendosura nga ligji.

2. Pyetje vetëstudimore

- Si mendoni lidhur me vendimet e gjykatës mbi humbjen e përgjegjësisë prindërore, a janë këto vendime të motivuara nga faktorë ligjorë apo socio-kulturorë?
- Duke marrë në konsideratë parashikimin e nenit 196 të KF-së, a mendoni se heqja e përgjegjësisë prindërore me vendim gjykate heq automatikisht të drejtën e prindit për t'u takuar me fëmijën e tij?
- Kur humb përgjegjësia prindërore sipas Kodit të Familjes (jo si dënim plotësues sipas Kodit Penal), kjo humbje është e përhershme (në kuptimin derisa fëmija bëhet madhor) apo gjykata mund të vendosë afat?
- Në rast rishikimi të vendimit të formës së prerë që ka qenë shkak i humbjes së përgjegjësisë prindërore, çfarë ndodh me vendimin e humbjes së përgjegjësisë prindërore kur ky i fundit është marrë sipas nenit 223 të Kodit të Familjes?
- Në rastin e dy prindërve që kanë probleme me shikimin, janë të verbër, a mendoni se gjykata mund të marrë vendim për heqjen e përgjegjësisë prindërore dhe të cenojë të drejtën e tyre në

ushtrimin e përgjegjësisë prindërore? Nëse po, a përbën kjo një ndërhyrje në nenin 8 të KEDNJ-së?

- A mund të quhet se kufizon të drejtat e parashikuara nga neni 158, paragrafi 1 i Kodit të Familjes (ne kuptim të ushtrimit të përgjegjësisë prindërore) disponimi nga gjykata i mjeteve dhe orareve të komunikimit (jo takimin) të prindit që nuk është ushtruesi kryesor i PP-së pas zgjidhjes së martesës? (Prindi, që nuk i është lënë fëmija për rritje dhe edukim, ruan të drejtën të mbikëqyrë mbajtjen dhe edukimin e fëmijës).
- Cili është roli që duhet të luajë shteti me qëllim përmbushjen e detyrimeve pozitive për mbrojtjen dhe garantimin e “jetës familjare” sipas standardeve të Konventës Europiane të Drejtave të Njeriut dhe GJEDNJ-së në rastin e ushtrimit të PP-së?
- Në rastin kur njërit prind i është hequr përgjegjësia prindërore për shkak se ka shpërdoruar detyrimet pasurore ndaj fëmijës, duke abuzuar me administrimin e pasurisë së fëmijës, në vlerësimin tuaj, a mundet gjykata të përcaktojë të drejtën e takimit të prindit që i është hequr përgjegjësia prindërore me fëmijën kur kjo është në interes të të miturit?
- Dënimi penalisht i prindit për braktisje të njërit prej fëmijëve, a përbën shkak për heqje të përgjegjësisë prindërore ndaj fëmijëve të tjerë?
- Është “gjendja e vështirë ekonomike dhe shëndetësore shkak që çon në pamundësinë e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore”. Si do ta vlerësonit këtë moment? Nëse këto vështirësi ekonomike dhe shkaqe shëndetësore do të ndikonin dukshëm në mirëqenien qoftë materiale dhe emocionale të fëmijës do të mbanit të njëjtin qëndrim?
- Si do ta vlerësonit kërkesën e një prindi transeksual për ushtrimin e përgjegjësisë prindërore mbi djalin e tij 6-vjeçar, që ka pasur nga martesa me gruan e tij të parë menjëherë pas ndryshimit të seksit? Paqëndrueshmëria e saj emocionale, (kërkueses), pas ndryshimi të seksit a përbën një rrezik të shqetësimit të fëmijës dhe a ndikon në mirëqenien e tij?
- A mendoni se përbën shkak të mjaftueshëm për heqjen e përgjegjësisë prindërore konsumimi i veprës penale të "Mosnjoftimit për ndryshimin e vendbanimit" parashikuar nga neni 126 i KP-së, duke pasur parasysh se konsumimi i kësaj veprë kërkon mosnjoftimin për ndryshimin e vendbanimit qoftë edhe vetëm për 1 muaj? Po për veprën penale "Dhunë në familje"?
- Nëse njëri nga prindërit përmbush i vetëm detyrimin për mbajtjen e fëmijës, duke plotësuar kështu edhe detyrimin e prindit tjetër për mirërritjen e fëmijës, prindi që përmbush detyrimin a mund t'i drejtohet gjykatës me padi regresi për konstatimin e detyrimit të prindit tjetër për mbajtjen e fëmijës e detyrimin e tij të rimbursojë prindin përmbushës të këtij detyrimi?
- Neni 216 i Kodit të Familjes parashikon kufijtë e përgjegjësisë prindërore, sipas të cilit arritja e moshës 18 vjeç shënon përfundimin e përgjegjësisë prindërore. Lidhur me këtë parashikim, a do të mund të fitojë zotësi të plotë për të vepruar (për efekt të mbarimit të përgjegjësisë prindërore), si pasojë e lidhjes së martesës edhe i mituri, i cili është lejuar nga gjykata të lidhë martesë, edhe pse nuk ka mbushur moshën 18 vjeç, përse kohë që Kodi Civil një mundësi të tillë e parashikon shprehimisht vetëm për gruan e mitur (neni 6/2 i KC-së)?
- Cili është kuptimi i nenit 262 të KF-së mbi “e drejta e identitetit të fëmijës” pra e drejta për t'u njohur me historinë e tij dhe me të dhënat për prindërit biologjikë? Çfarë moshe nënkupton kjo dispozitë?

- Si do të procedohet para një kërkesë për birësim të një fëmije kur rezulton se jeton në institucionin e përkujdesjes sociale me vëllain ose motrën e tij, ose nëse janë binjakë?
- Cilat janë normat e LDNP-së në lidhje me birësimin e huaj kur bie në kundërshtim me dispozitat e Kodit të Familjes dhe njohjen e vendimit me këtë lidhje?
- Në rastin e birësimit ndërvendas, ku birësuesi është shtetas italian dhe i birësuarit është shqiptar, nëse birësuesi vdes pas dhënies së pëlqimit, por para përfundimit të procedurës së birësimit dhe gjykata e pranon kërkesën për birësim, në kuptim të nenit 249 të KF-së, a e fiton cilësinë e trashëgimtarit të birësuesit fëmija? Si do ta zgjidhni këtë rast?
- Duke pasur parasysh qëllimin parësor të birësimit, cili do të ishte vendimi juaj, nëse një çift shfaq preferenca racore ose gjinore etj.?
- Në rastin e një personi me aftësi të kufizuara a do ta lejonit birësimin e fëmijës apo do ta refuzonit kërkesën? Cili parim predominon?
- Në kuadër të nenit 241 të KF-së, në qoftë se birësohet fëmija i bashkëshortit dhe bashkëshorti kërkuar ka fëmijë të mitur në ngarkim të tij, gjykata kur vendos për birësimin a duhet t'i dëgjojë fëmijët e mitur lidhur me birësimin? A përfshihet ky element në kuadër të interesit më të lartë të të miturit dhe vlerësimit të përshtatshmërisë së birësuesit?
- Komiteti Shqiptar i Birësimit e ka të drejtën e ankimit kundër vendimit të gjykatës për miratimin/refuzimin e birësimit apo kjo duhet të realizohet përmes prokurorit sipas nenit 255 të KF-së?
- A ka ndalesë për birësimin e një fëmije nga një çift homoseksualësh në bazë të legjislacionit shqiptar? Cilat janë përmirësimet që sugjeroni ju?
- Gjatë procedurës gjyqësore për pranimin e kërkesës për birësim, a mundet gjykata ta verifikojë drejtpërdrejt nëse periudha e atashimit e ka arritur qëllimin e saj, pa u kufizuar në konkluzionet e Komitetit të Birësimit?

3. Çështjet kryesore

- ✓ Roli i gjykatës në paditë për ushtrimin e përgjegjësisë prindërore pas zgjidhjes së martesës, heqjes dhe humbjes së përgjegjësisë prindërore
- ✓ Kuptimi mbi rastet e pamundësisë së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore dhe vënia e gjykatës në lëvizje për vendosjen e kujdestarisë.
- ✓ Problematika të praktikës gjyqësore në rastet e heqjes së përgjegjësisë prindërore.
- ✓ Humbja e përgjegjësisë prindërore. Të përbashkëtat dhe dallimet me heqjen e përgjegjësisë prindërore.
- ✓ Rregullimi i pasojat në rastet e heqjes dhe të humbjes së përgjegjësisë prindërore.

4. Dosja didaktike për këtë temë

Raste studimore dhe punë në grup

Rasti studimor 1: Lenia e fëmijës përkohësisht për një periudhë një vje[arë në një institucion të përkujdesjes, pa iu hequr më parë përgjegjësia prindërore, prindërve të tij.

Faktet kryesore

Sipas vendimit nr. 3635, datë 10.06.2024, Gjykata e Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë dhe vendimit 86 (30-2025-495) datë 17.02.2025 GJA Tiranë

- Në këtë rast, gjykata në vendimin e zgjidhjes së martesës, ka disponuar që njëri nga fëmijët të lihet përkohësisht për një periudhë një vjeçare, në një institucion të përkujdesjes, duke ia lënë përcaktimin e institucionit në vlerësim Shërbimit Social Shtetëror.

Pyetjet

- Si është përfshirë Prokuroria e Rrethit Tiranë në këtë rast?
- A është treguar aktive tretë Prokuroria e Rrethit Tiranë? Si?
- Cila është forma e paraqitjes së parashtrimeve dhe a janë ato të duhurat?
- Marrja e masës së përkohshme në lidhje me ushtrimin e përgjegjësisë prindërore dhe të drejtat e takimit me fëmijët e mitur a është proporcionale?
- Cilat mendoni se mund të jenë vështirësitë në ndërlidhjen mes dispozitave të KF dhe ato të ligjit 18/2017, duke iu ngarkuar detyrime edhe NJMF?

Rast studimor 2: Ndryshimi i menyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore.

Faktet kryesore

Sipas vendimin Nr.38, datë 06.02.2021 Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, dhe Nr.246 (30-2024-1898) Vendimi/13.03.2024 GJA

Në këtë çështje ka ndërthurje të analizës së dispozitave të Kodit të Familjes dhe Ligjit Nr. 18/2017- dhe konstatohet neglizhim prindëror, si një nga format e dhunës.

Rëndësia e rastit qëndron në trajtimin nga të gjitha institucionet kompetente, duke u përfshirë edhe NJMF.

- Është një rast i nderlikuar ku duket se të gjitha institucionet kanë dështuar të zgjidhin situatën e fëmijës së mitur.

Pyetjet

- Si është zbatuar ligji nr. 18/2017 nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë?
- Çfare kuptoni me neglizhim prindëror dhe si identifikohet ai ne ceshtjet gjyqësore që lidhen me ushtrimin e pergjegjesise prinderore. Cilat fakte janë të rëndësishme të evidentohen për të kuptuar nëse jemi para rastit të neglizhimit prindëror?
- A ka vepruar në mënyrë aktive Gjykata e Apelit bazuar në dispozitat e ligjit 18/2017?
- Cilat janë masat e urdhëruara dhe mbi çfarë bazë ligjore janë marrë këto masa?
- Si është kuptuar sistemi i integruar në marrjen e masave përkatëse sipas ligjit 18/2017 dhe si është bërë njoftimi i vendimit strukturave përkatëse?

Rasti studimor 3:

Faktet kryesore

F ka qënë e martuar me të paditurin, z. D, martesë e cila është lidhur në Krujë. Të dyja palët janë me shtetësi shqiptare. Pas lidhjes së martesës ata kanë emigruar në Shtetet e Bashkuara të Amerikës (në vijim SHBA), konkretisht në shtetin e Pensilvanisë. Me datë 11.07.2010 ka ardhur në jetë vajza e tyre L.S, e cila ka lindur në SHBA dhe si rrjedhojë ka fituar shtetësinë amerikane. Për shkak të konflikteve të vazhdueshme, palët kanë zgjidhur martesën duke hartuar një projekt marrëveshje. Sipas vendimit gjyqësor me Nr.330 (1), datë 14 Prill 2012 të Gjykatës së Qarkut të Philadelphias, Pensilvani, rezultoi se midis palëve është zgjidhur përfundimisht martesja. Sipas vendimit gjyqësor me Nr.129, datë 12.08.2013 të Gjykatës së Apelit Tiranë, rezultoi se bazuar në nenin 393 e vijues të Kodit të Procedurës Civile (në vijim KPC) është njohur vendimi gjyqësor që ka zgjidhur martesën. Fëmija ndodhet në Shqipëri gjatë kohës së gjykimit.

F i drejtohet gjykatës së Tiranës për respektimin e të drejtave e takimit me fëmijën në kohën që ajo ndodhet në Shqipëri. Babai kërkon nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit?

Pyetjet

- Identifikoni natyrën së çështjes. Përcaktoni nëse kjo është një çështje me elementë të huaj, duke analizuar shtetësinë e fëmijës, vendqëndrimin e zakonshëm dhe vendin e zgjidhjes së martesës.
- Cili është objekti i kërkesës në rastin konkret? Kërkimi lidhet me përcaktimin e mënyr së ushtrimit të përgjegjësinë prindërore apo vetëm me të drejtat e takimit me fëmijën në territorin shqiptar?
- Cilat elemente duhet të analizoni për të vlerësuar nëse gjykata shqiptare ka juridiksion të kufizuar për të vendosur mbi të drejtën e takimit të fëmijës gjatë qëndrimit të tij në Shqipëri?
- Cilat janë provat thelbësore mbi të cilat do bazohet relacioni në lidhje me çështjen konkrete?
- Si duhet të vlerësohet parimi i interesit më të lartë të fëmijës në vlerësimin e kërkesës për kontakt, duke pasur parasysh që fëmija ndodhet fizikisht në Shqipëri?

- Identifikoni ligjin e zbatueshëm për zgjidhjen e çështjes konkrete. A ka vend për të referuar Konventën e Hagës 1996 në trajtimin e rastit konkret?

Rast studimor 4:

Faktet kryesore

D ka qënë e martuar me z. N, me shtetësi gjermane, dhe martesë është zgjidhur me vendimin e gjykatës themelore gjermane në Tempelhof-Kreuzberg, Berlin, i cili është njohur me vendimin nr. 145, datë 04.10.2016 të Gjykatës së Apelit Tiranë. Gjatë kësaj periudhe ajo birëson një fëmijë. D zhvillonte jetën midis RSH dhe Gjermanisë. D ka lidhur sërish martesën me shtetasin Norbert Schmitten, me datë 04.01.2019. Në momentin e vdekjes ata kanë qënë të martuar dhe jetonin bashkë me fëmijën e mitur A.V.P në Berlin, Gjermani. Ka rezultuar se fillimisht pas birësimit, e ndjera, Denada Prifti ka jetuar me fëmijën e saj midis Shqipërisë dhe Gjermanisë dhe më tej është vendosur në Gjermani, aty ku ka ndërruar jetë. Fëmija është vendosur në kujdestarinë e Shërbimit social. Kujdestarinë ndaj fëmijës e pretendon tezja e saj si bashkëshorti i nënës i cili rezulton se kishte nisur procedurat e birësimit të fëmijës. Tezja i drejtohet gjykatës për kujdestarinë.

Pyetjet

- Cilat elemente duhet të merrni në analizë për të vlerësuar nëse çështja ka element të huaj dhe si ndikon vendqëndrimi i zakonshëm i fëmijës në përcaktimin e juridiksionit?
- Si duhet të ndihmoni gjykatën në identifikimin e faktorëve që lidhen me interesin më të lartë të fëmijës, duke marrë parasysh vendbanimin, kujdesin aktual dhe lidhjet familjare?
- Cilat kritere duhet të merrni në vlerësim për të dhënë mendim juridik nëse gjykata shqiptare mund të pranojë shqyrtimin e kërkesës për kujdestari, duke pasur parasysh juridiksionin e shtetit ku fëmija jeton?
- Cili është ligji i zbatueshëm në rastin konkret për përcaktimin e juridiksionit në gjykimin e kësaj çështje?
- Si duhet të t'i vlerësonit kufizimet e gjykatës shqiptare në çështjet e kujdestarisë kur fëmija ka vendqëndrim të zakonshëm në një shtet tjetër?

Rast studimor 5: Faktet sipas vendimit të Gjykatës së Lartë nr 387/2021

Faktet kryesore

H.K dhe J.K, shtetas shqiptarë që jetojnë në Itali, së bashku me djalë të tyre të vogël A.K. H.K kthehet në Shqipëri për të vizituar familjen e saj dhe vendos të qëndrojë përgjithmonë në Shqipëri dhe të mbajë fëmijën. Ajo nis procedurën e zgjidhjes së martesës ndërkohë që po në gjykatë është duke u shqyrtuar kërkesa e JK për kthimin e fëmijës.

Pyetjet

- Cilat elemente do të analizoni për të vlerësuar nëse gjykata duhet të shqyrtojë më parë kërkesën për kthimin e fëmijës, përpara se të trajtojë kërkesën për zgjidhjen e martesës?
- Si e vlerësoni nevojën që gjykata të përcaktojë vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës, duke marrë parasysh lëvizjet e tij, integrimin në Itali dhe rrethanat e largimit?
- Cilat elemente faktike duhet të evidentoni për të ndihmuar gjykatën në përcaktimin e vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës (kohëzgjatja e qëndrimit, shkollimi, mjedisi familjar, integrimi social, qëllimi i prindërve)?
- Si e vlerësoni rëndësinë e vendqëndrimit të zakonshëm për përcaktimin e juridiksionit dhe për vlerësimin e kërkesës për kthimin e fëmijës?

Rast studimor 6: Faktet janë marrë nga Vendimi i Gjykatës së Lartë 182/2024

Faktet kryesore

Alma dhe Agimi, shtetas shqiptarë, kanë emigruar në Gjermani dhe nga martesë e tyre ka ardhur në jetë vajza, Sofia. Bashkëshortët kishin probleme dhe si pasojë, Agimi erdhi në Shqipëri dhe iu drejtua Gjykatës së Beratit me kërkesën për zgjidhjen e martesës dhe kjo e fundit vendosi: *1. Pranimin e kërkesëpadisë. 2. Zgjidhjen e martesës. 3. Lënien e fëmijës Sofia për rritje dhe edukim Almës dhe të drejtën e takimit për Agimin çdo muaj. 4. Agimi, detyrohej që të paguante dhe pension ushqimor.* Vendimi i Gjykatës së Beratit mori formë të prerë në vitin 2022.

Dy vite më vonë Alma iu drejtua përsëri Gjykatës së Beratit me kërkesën e heqjes së përgjegjësisë prindërore për Agimin, për shkak të sjelljes së tij të papërgjegjshme. Ai i kishte braktisur dhe nuk përgjigjej për detyrimin ushqimor të saj që nga momenti i zgjidhjes së martesës. Alma kishte depozituar edhe një vendim nga gjykatat gjermane e cila e kishte dënuar Agimin me gjobë për veprën penale të shkeljes së detyrimeve të ndihmës familjare dhe braktisjes së familjes. Nga të dhënat e mbledhura nga Gjykata rezulton se Alma dhe vajza e saj kanë jetuar gjatë gjithë kohës në Gjermani, si përpara edhe pas zgjidhjes së martesës së tyre në vitin 2022. Ajo kishte depozituar në gjykatën e Beratit, kontratën e shtëpisë, kontratën e punës si edhe vërtetimin nga shkolla e vajzës në Gjermani.

Pyetjet

- Cilat elemente do të merrni në analizë për të vlerësuar nëse gjykata shqiptare ka pasur juridiksion për të vendosur për përgjegjësinë prindërore në momentin e zgjidhjes së martesës, duke marrë parasysh vendqëndrimin e fëmijës dhe të nënës? Cili është qëndrimi njehsues i Gjykatës së Lartë në lidhje me lëtë çështje?
- Bazuar në kriteret për përcaktimin e juridiksionit, jepni mendim nëse gjykata shqiptare mund të shqyrtojë kërkesën e Almës për heqjen e përgjegjësisë prindërore, duke pasur parasysh që fëmija ka vendqëndrim të zakonshëm në Gjermani?
- Cfarë veprimesh procedurale do t'i sugjeronit gjykatës në rastin konkret dhe cili do të ishte mendimi juaj juridik në lidhje me zgjidhjen e çështjes.

Dosja didaktike ne lidhje me birësimin

- GJEDNJ: Abdi Ibrahim kundër Norvegjisë [GC], 2021, § 145) - Një rëndësi e veçantë duhet t'i kushtohet ILF që varësisht nga natyra dhe serioziteti, mbizotëron mbi interesat e prindërve;
- GJEDNJ: Cînta kundër Rumanisë, 2020, kufizimi i të drejtave të kontaktit për shkak të sëmundjen e tij mendore pa prova se aplikanti do të përbënte një kërcënim për mirëqenien e vajzës së tij dhe gjykatat nuk kishin përcaktuar ose vlerësuar interesat më të mira të fëmijës (§§ 47-58). ; Në çështjen A.M. dhe të tjerë kundër Rusisë, 2021, kufizimi i të drejtave prindërore të aplikueses dhe privimi nga kontakti me fëmijët e saj ishin urdhëruar për arsye të identitetit gjinor pa shqyrtimin e ILF;
- *Sahin kundër Gjermanisë* [GC]- procesi i marrjes në pyetje të fëmijës mund të kishte sjellë një rrezik për të, i cili nuk mund të ishte shmangur qoftë edhe përmes masave të veçanta në gjykatë;
- GJEDNJ: *Elsholz kundër Gjermanisë* – tejkalimi i diskrecionit të autoriteteve publike në vlerësimin e masës dhe refuzimi i të drejtës prindërore të babait, duke mos u bazuar në raportet e ekspertëve dhe vullnetin e fëmijës;
- GJEDNJ: *Sommerfeld kundër Gjermanisë* [GC] – rëndësia e ekuilibrit emocional dhe psikologjik të të miturit. Roli i psikologut
- GJEDNJ: *Hokkannen kundër Finlandës* – rëndësia e jetës familjare. Interesi i fëmijeve dhe të drejtat e prindërve - nëse kontaktet me prindin mund të duket se janë kërcënuese, u takon autoriteteve kombëtare të arrijnë një ekuilibër duke ndërmarrë të gjitha hapat e nevojshëm për të lehtësuar ribashkimin siç mund të kërkohet në mënyrë të arsyeshme në rrethanat e veçanta të secilit rast.
- Për më shumë shih: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_rights_of_the_child_eng

Tema 3: Gjykimi i çështjeve të lidhura me pengesat martesore dhe të lejimit të martesës nën moshë [4 orë]

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50')

1. Përshkrimi i temës.

Tema trajton rolin e gjykatës në garantimin e ligjshmërisë së lidhjes së martesës, duke shqyrtuar dy fusha kryesore: pengesat martesore dhe lejimin e martesës nën moshë. Pengesat martesore janë rrethana të parashikuara në Kodin e Familjes që ndalojnë lidhjen e martesës, si moshë e pamjaftueshme, mungesa e pëlqimit të lirë, martesë e mëparshme, lidhjet e afërta të gjakut ose krushqisë, si dhe paaftësia mendore. Gjykata, në shqyrtimin e këtyre rasteve, verifikon kapacitetin juridik të palëve, pëlqimin e tyre të lirë dhe mungesën e çdo pengese ligjore që mund ta bëjë martesën të pavlefshme.

Një aspekt i veçantë i temës është lejimi i martesës nën moshë, i cili përbën një përjashtim nga rregulli i përgjithshëm që kërkon mbushjen e moshës 18 vjeç për lidhjen e martesës. Gjykata mund ta lejojë martesën nën moshë vetëm kur ekzistojnë shkaqe me rëndësi, duke vlerësuar pjekurinë fizike, psikologjike dhe sociale të të miturit, rrethanat familjare, interesin më të lartë të tij dhe pëlqimin e lirë. Prania e psikologut është e detyrueshme në këtë procedurë, për të garantuar që vendimi i gjykatës është i mbështetur në një vlerësim profesional të mirëqenies së të miturit.

Tema është me rëndësi të madhe praktike, sepse prek drejtpërdrejt të drejtat themelore të individit, mbrojtjen e të miturve dhe rendin juridik të familjes. Gjykata duhet të balancojë autonominë personale të palëve me mbrojtjen e interesit të fëmijës dhe respektimin e normave të rendit publik, duke siguruar që çdo martesë të lidhet në mënyrë të ligjshme, të lirë dhe të përgjegjshme.

2. Pyetje vetëstudimore

- Cilat çështje ligjore ngrihen në rastin e kërkesës për martesë nën moshë, në raport me parimin e interesit më të lartë të fëmijës (ILF)?
- Si vihet në lëvizje gjykata? A bëhet me kërkesë apo me kërkesë-padi? Kush ka legjitimim aktiv?
- Cili është roli i të miturit dhe i prindërve si përfaqësues ligjorë? Kur nevojitet kujdestari i posaçëm?
- A duhet të shoqërohet i mituri nga psikologu ose punonjësi social gjatë seancës?
- A është e domosdoshme prania e prokurorit në këto çështje?
- Cili është kuptimi i nenit 13 të Kodit të Familjes në lidhje me kujdestarinë?
- Cili është raporti midis Kodit të Familjes dhe Ligjit për Gjendjen Civile në lidhje me lidhjen e martesës?
- Si duhet kuptuar dispozita: “Me kërkesë të prokurorit, gjykata mund të vendosë që martesa të lidhet pa u shpallur”?

3. Çështjet kryesore

- Roli aktiv i gjykatës në lejin e lidhjes së martesës nën moshë. Analiza e ILF-së dhe e kushteve/ndalesave për lidhjen e martesës
- Shkaqet me rëndësi për lejin e martesës nën moshë dhe vlerësimi i tyre nga gjykata. A ekziston një listë e mbyllur? A është shtatzënia gjithmonë shkak i rëndësishëm? Ndhmësi ligjor duhet të vlerësojë rrethanat rast pas rasti
- Vlefshmëria e marrëveshjes për bashkëjetesë të lidhur para noterit kur një ose të dy personat janë të mitur. A ndikon kjo marrëveshje në vendimin e gjykatës?
- Cilat janë provat që duhet t'i nënshtrohen këtij lloj gjykimi, (parimi i lirisë në paraqitjen e provave). A duhet të përfshihen prova me dëshmitarë, prova mjeko-ligjore apo raporti psikologjik? Si duhet të jenë këto prova, të detyrueshme apo fakultative? Cili duhet të jetë standardi i barrës së provës në këto lloj çështjesh? (*Kujtojmë këtu tendencën në uljen e standardit të të provuarit në çështjes familjare*).
- Roli i pëlqimit të prindërve. A është pëlqimi i prindërve kusht përcaktues për pranimin e kërkesës?
- Kuptimi i nenit 12 të Kodit të Familjes dhe vendimarrja e mbështetur. Si kuptohet vullneti i lirë i të miturit në rastet e martesës nën moshë?

4. Dosja didaktike për këtë temë

Raste studimore dhe punë në grup

Rasti studimor 1: E mitura e huaj kërkon të lidhë martesë nën moshë në Shqipëri

Faktet kryesore: Sipas vendimit 3876/15.06.2005 të GjRRGJ Tiranë

Pyetjet

- Cilat janë rregullimet e ligjit 3920, datë 21.11.1964 ‘Për gëzimin e të drejtave civile nga të huajt dhe zbatimin e ligjit të huaj’.
- A bën kjo çështje pjesë në juridiksionin e gjykatës?
- Cili është ligji i zbatueshëm? Si ka vepruar gjykata?
- Duke u bazuar në faktet e rastit vlerësoni qëndrimin e gjykatës dhe arsyetimin e vendimit.

Rast studimor 2: Martesa e të miturës shtetase shqiptare, me një shtetas të huaj

Faktet kryesore: *Bazuar në vendimin nr. 3876, datë 15.06.2005, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.*

Objekti: Ndhmësi ligjor duhet të përmbledhë faktet kryesore të çështjes, duke identifikuar: moshën e të miturës; shtetësinë e saj të huaj; rrethanat që e çojnë në kërkesën për martesë nën moshë; rolin e prindërve/kujdestarit; rrethanat sociale, kulturore dhe familjare; mënyrën si është vënë në lëvizje gjykata; provat e paraqitura, arsyetimin e gjykatës së shkallës së parë. Gjithashtu, në përfundim të draft-relacionit të kandidati për ndihmës duhet të japë një mendim juridik në lidhje me çështjen.

Pyetjet

- A bën kjo çështje pjesë në juridiksionin e gjykatës shqiptare?
- Cili është ligji i zbatueshëm? Si ka vepruar gjykata?
- Si e vlerësoni qëndrimin e gjykatës dhe arsyetimin të vendimit në raport me kriteret ligjore të lejimit të martesave nën moshë si dhe hetimit gjyqësor të kryer për rastin konkret?
- Rendisni problematika e mundshme që mund të rezultojnë nga një vendim i lejimit të lidhjes së martesës nën moshë.
- Cili është roli psikologut në këtë procedurë?

Rast studimor 3: Skenar mbi pyetjet e të miturës në rastet e kërkesës për lejimin e martesës nën moshë. Elementët thelbësorë në vëmendje të ndihmësit ligjor.

Objekti: Ky rast synon të aftësojë kandidatët për ndihmës ligjor të strukturojë pyetjet, të analizojë pjekurinë e të miturit, të vlerësojë pëlqimin e lirë dhe të identifikojë rreziqet që lidhen me martesën nën

moshë. Ndhmësi ligjor duhet të mbështesë gjykatën në analizën e faktit, ligjit dhe provave, duke respektuar standardet e interesit më të lartë të fëmijës (ILF).

Pyetjet

- A ka të drejtë vetë i mituri të kërkojë martesë nën moshë? Cilat janë pengesat ligjore të për paraqitjen e një kërkesë të tillë dhe a ka konflikt të interesave midis të miturit dhe prindërve?
- Cili gëzon legjitimitet aktiv për të paraqesë kërkesën (i mituri, prindërit, kujdestari, prokurori)?
- Cilat janë rrethanat e rëndësishme që justifikojnë lejimin e martesës nën moshë?
- Mbi farë baze vlerësohet nëse pëlqimi i të miturit është i lirë apo i imponuar, si dhe nëse i mituri kupton pasojat e martesës?
- Cili është roli i psikologut dhe punonjësit social në këto gjykime? Cilat janë provat e tjera që duhet të administrohen dhe si vlerësohen ato në raport me njëra-tjetrën?
- Cila është procedura që duhet të ndiqet në marrjen e mendimit të të miturit?
- Si vlerësohet ILF në çështje të kësaj natyre? Cfarë efekti kanë në vlerësimin e ILF elementë të tillë si: rreziku për të miturin, pasojat e martesës, sigurimi i stabilitetit emocional, mjedisi familjar, mbrojtja nga diskriminimi, ndikimi i traditës dhe zakoneve.
- Cili është roli i gjykatës në gjykimin e çështjeve të kësaj natyre? A ka rol Aktiv gjykata? A mund të veprojë gjykata edhe kundër pëlqimit të prindërve, nëse ILF e kërkon?

Tema 4: Gjykimi i çështjeve familjare të dhunës në familje dhe me të mitur viktimë, dëshmitarë e dhunues (4 orë)

- ✓ Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50')
- ✓ Pedagogë: Arta Mandro, Irena Plaku

1. Përshkrim i temës

Dhuna në familje është një fenomen i përhapur dhe shumë shqetësues që është reflektuar me një sërë problematikash në praktikën gjyqësore. Këto raste zënë një volum të konsiderueshëm në punën e gjykatës dhe prokurorisë. Të dhënat e marra nga burime të ndryshme përfshi këtu INSTAT-in, tregojnë se ndodh pavarësisht moshës, arsimit, fesë, gjendjes ekonomike, etnisë, ose identitetit kulturor. Për t'ju përgjigjur këtij fenomeni ka pasur shumë ndryshime pozitive në kuadrin ligjor, siç janë ndryshimet e bëra ligjit nr.9669/2006, “Për masat kundër dhunës në marrëdhëniet familjare”. Për gjykatën një rol të rëndësishëm ka Mekanizmi i Koordinuar i Referimit të rasteve të dhunës në familje” i cili vepron si një rrjet i organizuar i institucioneve përgjegjëse në nivel vendor për parandalimin, mbrojtjen, mbështetjen dhe rehabilitimin e viktimave të dhunës në familje. Gjatë kësaj teme do të trajtohen vështirësitë e trajtimit të rasteve, kuptimi i dhunës ekonomike dhe psikologjike; gjykata/prokuroria dhe mekanizmi referimit; ndërveprimi me policinë në drejtim të vlerësimit të riskut; llojet e urdhërave dhe afatet e gjykimit; masa mbrojtëse për fëmijët që kanë pësuar dhunë ose kanë qenë të pranishëm kur është ushtruar dhunë në familje etj.

Shqetësimi global dhe rajonal lidhur me përhapjen e fenomenit gjendët në jurisprudencën ndërkombëtare (CEDAW, GJEDBJ, GJED) dhe aktet ndërkombëtare si Konventa e Këshillit të Europës “Për parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje” (Konventa e Stambollit), e miratuar në datë 11 maj 2011 dhe që ka hyrë në fuqi në datë 1 gusht 2014, ratifikuar me ligjin nr. 104/2012 dhe direktiva BE 2024/1385.

2. Pyetje vetëstudimore (para orës)

- Analizoni ndërthurjen mes dispozitave procedurale të KPC-së dhe dispozitave materiale e procedurale të KF-së kundrejt atyre të LDHF-së dhe ligjit nr. 18/2017, “Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijëve”
- Cilat janë vështirësitë që ka në procesin e gjykimit për rastet e dhunës ekonomike dhe psikologjike, cilat janë provat që duhen administruar dhe çfare vlere kane deklaratimet e viktimes?
- Si e gjen veten gjykata/prokuroria në mekanizmin e referimit? Cili është bashkëpunimi me policinë në drejtim të vlerësimit të riskut? Si vlerësohet vlerësimi i riskut dhe raportet e policisë së shtetit në kuadër të procesit të të provuarit.
- Cilat janë afatet e gjykimit të kërkesave për lëshimin e UMM dhe UM? A mund të ankimohej vendimi i gjykatës për UM/UMM?
- Si është qëndrimi i gjykatës lidhur me mbrojtjen e fëmijëve viktime dhe dëshmitarë të DHF?
- Cilat janë masat mbrojtëse që mund të zbatohen nga gjykata, si dhe procedura e parashikuara nga ligji nr. 18/2017? A mund të rrezikohen afatet e procesit gjyqësor?
- Cilët janë subjektet e mbrojtura? Bëni një listë të tyre duke i klasifikuar sipas lidhjes/marrëdhënies me dhunuesin. Kush dhe si mund t’i drejtohet gjykatës?
- Çfarë mësimesh dalin nga analiza e vendimit të 4 Gusht 2020 të GJEDNJ lidhur me çështjen *Tërshana kundër Shqipërisë?* (Application no. 48756/14). Evidentoni standardet e GJEDNJ për mbrojtjen e viktimave të dhunës në familje, efektivitetin e hetimit dhe përgjegjësinë e shtetit.

Cështjet kryesore

- Juridiksioni i hapur në rastet e gjykimit të DHF-së dhe praktika gjyqësore
- Raporti mes vendimit të ZM-së kundrejt UM/UMM sa i përket pasojave
- “Pseudo dhuna” për qëllime ekonomike e pronësore dhe përfitime të tjera që lidhen me azilin
- Legjitimimi aktiv, Subjektet e mbrojtura, Padia publike dhe dallimi nga subjektet e mbrojtura nga neni 130/a i Kodit Penal;
- Kërkesa për një UMM të re në rastet kur ende nuk ka pushuar efekti i UMM-së ekzistuese;
- Rastet e pushimit dhe rastet e rrëzimit të pretendimeve;
- Ndihma ligjore dhe psikologjike falas dhe problematika e zbatimit të tyre;
- Rehabilitimi i dhunuesit dhe masat konkrete;
- Etika e gjykimit të çështjeve të dhunës në familje;
- Interesi më i lartë i fëmijës në këto procese dhe mbrojtja e duhur e viktimës;
- Bindja e brendshme dhe procesi i të provuarit.

3. Dosja didaktike për këtë temë

Rasti studimor 1: Due diligence -masat që nuk ka marrë Gjykata gjatë shqyrtimit gjyqësor, masa të cilat do të kishin shmangur pasojat e pasqyruara në UMM
Faktet kryesore: bazuar në vendimin nr. 3013/25.04.2019 i GJRRGJ Tiranë.

Pyetjet:

- E drejta e vizitës dhe e banimit për prindin të cilit nuk i është lënë fëmija për rritje dhe edukim, është një e drejtë absolute apo Gjykata mund t'a kufizojë atë rast pas rasti?
- A duhet të kryhet një seancë pajtimi ndërmjet bashkëshortëve, në rrethanat e dhunës në familje dhe ekzistencës së urdhrave të mbrojtjes të lëshuara kundrejt njërit bashkëshort?
- E drejta e të miturit për t'u dëgjuar në çdo procedurë që i përket atij është gjithmonë e detyrueshme për t'u zbatuar nga Gjykata, apo kjo e fundit mund ta anashkalojë atë për nevojat e një "gjykimi brenda një afati të arsyeshëm"?
- A është i detyrueshëm për Gjykatën vlerësimi i psikologut në rastin e rregullimit të pasojave për fëmijët e mitur gjatë një procedure për zgjidhjen e martesës?
- Si qëndrojnë në raport me njëri-tjetrin "shkaku i zgjidhjes së martesës" me "zgjidhjen e martesës me faj"? A ka diskrecion Gjykata të përcaktojë elementin 'faj' pavarësisht se nuk është kërkuar nga njëri prej bashkëshortëve, në kuadër vlerësimit të të drejtave të prindit (që ka pasur 'faj') përkundrejt fëmijëve dhe mbrojtjes së ILF-së?
- Cilët elementë të parashtruar në rrethanat e faktit janë nënvlerësuar dhe/ose nuk janë marrë në konsideratë nga Gjykata? A kanë vënë këto elementë në rrezik disa të drejta themelore të palëve? Nëse po, cilat janë këto të drejta?
- Në drejtim të rolit të saj proaktiv, a ka diskrecion Gjykata të orientojë palën paditëse për kërkime të mëtejshme në drejtim të procesit? A mundet Gjykata të ndërmarrë kryesisht veprime të caktuara duke marrë parasysh rrethanat e faktit?
- A mundet Gjykata në rastin konkret të zbatojë një masë për ekzekutim të përkohshëm? A mundet ta bëjë ajo këtë kryesisht apo me kërkesën e palëve?
- Evidentoni në mënyrë analitike të gjithë masat që nuk ka marrë Gjykata gjatë shqyrtimit gjyqësor, masa të cilat do të kishin shmangur pasojat e pasqyruara në UMM.
- Si duhej të zbatohet parimi "due diligence" nga të gjithë aktorët e përfshirë në mbrojtjen e ILF-së për rastin konkret?
- Duke pasur në konsideratë ILF-në, analizoni aspektet më të rënda të vendimit dhe çfarë do të kishit bërë ju si Gjykatë në rastin konkret?

Rast studimor 2: Pjesëtarë të familjes dhe klasifikimi sipas LDHF

Faktet kryesore bazuar në Vendimin nr.50/05.06.2025

Ne këtë çështje paditësja ka kërkuar urdhër mbrojtje ndaj vëllait të bashkëshortit dhe familjarëve të tij. Rezulton se bashkëshorti i paditëses ka ndërruar jetë. Gjykata e shkallës së parë i ka rrëzuar

padinë, duke arsyetuar se të paditurit nuk konsiderohen anëtarë të familjes, pasi bashkëshorti i paditëses ka ndërruar jetë dhe ky fakt përbën shkak për mbarimin e martesës.

Pyetjet

- Cilët janë subjektet e mbrojtura nga ligji i dhunës?
- Cili është kuptimi i mbarimit të martesës dhe çfarë efektesh sjell mbarimi i martesës sipas KF në zbatimin e ligjit të dhunës në familje?

Rast studimor 3: Efektet e dhunës mbi fëmijët dhe roli i gjykatës

Faktet kryesore sipas vendimit Nr. 7505., datë 18.11.2022 Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë

Në këtë rast paditësja ka kërkuar urdhër mbrojtje ndaj të paditurit (bashkëshortit) dhe në kuadër të masave është vendosur edhe kufizimi i së drejtës së takimit të të paditurit me fëmijët e mitur.

Marrja e mendimit të psikologut në proceset gjyqësore me objekt lëshimin e urdhërit të mbrojtjes dhe diferencimi i marrëdhënieve konfliktuale ndërmjet bashkëshortëve në raport me marrëdhëniet e tyre me fëmijët e mitur.

Pyetje

- Si duhet ti vlerësojë gjykata efektet e dhunës mbi fëmijët në rastet kur kërkohet urdhër mbrojtjeje?
- Si përdoret mendimi i psikologut në proceset gjyqësore për urdhër mbrojtjeje? Cilat janë hapat që duhen ndjekur për caktimin e psikologut në këto procese përfundimi i të cilëve është i kushtëzuar nga afati ligjor?
- Si diferencohen marrëdhëniet konfliktuale ndërmjet bashkëshortëve nga marrëdhëniet prind-fëmijë dhe cilat janë rastet kur gjykata duhet të caktojë si masë mbrojtjeje edhe kufizimin e takimit të shunuesit me fëmijët?

Tema 5: Gjykimi i çështjeve familjare të lidhura me të drejtat pasurore të fëmijëve. Detyrimi për ushqim (4 orë)

Kohëzgjatja 4 x 50'

2. Përshkrimi i temës

Detyrimi për ushqim është një detyrim absolut, elementar, dhe një detyrim shumë thelbësor. Në gjykatat e rretheve gjyqësore hasim një tërësi procesesh gjyqësore ku prindi të cilit i është lënë për rritje dhe edukim fëmija kërkon përmbushjen e detyrimit për ushqim ndaj fëmijës; procese të tëra gjyqësore ku prindi tjetër kërkon pakësimin e masës së detyrimit për ushqim ose heqjen e këtij

detyrimi. Fokusi kryesor do të jenë vendimet e gjykatës së rrethit gjyqësor, si edhe vendime të Gjykatës së Lartë dhe Gjykatës Kushtetuese.

Vend do të ketë trajtimi i çështjeve që kanë si objekt pakësimin, shtimin ose heqjen e detyrimit për ushqim ndaj fëmijës; vështirësia e vërtetimit të të ardhurave si rezultat i ekonomisë së informalizuar, pretendimet për mospagimin e detyrimit për ushqim nga subjektet e detyruar si rezultat i papunësisë apo i pamundësisë për të siguruar të ardhura etj. Këto vendime kanë një rëndësi thelbësore për qëndrimet që duhet të mbajnë gjykatat e faktit në çështjet me objekt të njëjtë.

3. Pyetje vetëstudimore

- Si duhet të disponojë gjykata e faktit në rastet kur nuk kanë ndryshuar kushtet apo rrethanat për të kërkuar ndryshimin e masës së detyrimit për ushqim ndaj fëmijëve?
- Si është trajtuar nga Gjykata Kushtetuese rasti kur palët kanë ngritur pretendimin për mosekzekutimin e vendimit gjyqësor të formës së prerë brenda afatit të arsyeshëm? Shih vendimin nr.24/2014 - Gjykata Kushtetuese nuk e konsideroi shkelje të procesit të rregullt ligjor në fazën e ekzekutimit faktin se vendimi gjyqësor i vitit 2001 i ndryshuar me atë të vitit 2008 i dhënë në favor të paditëses RG për detyrimin ushqimor ndaj të miturve në ngarkim të shtetasit GA, nuk ishte ekzekutuar dhe as ishin kryer procedurat për ekzekutimin e tij në shtetin grek ku qëndronte debitori me arsyetimin se kërkuësja duhet t'i ishte drejtuar për njohje autoriteteve greke. Si e vlerëson këtë vendim në raport me Konventën e sipërcituar?
- Mendoni se në mënyrë automatike rritja e moshës së fëmijëve bën që kërkesat dhe nevojat për rritjen, edukimin, arsimin e fëmijëve të rriten apo ndodh e kundërta?
- Cili është roli i gjykatës në vlerësimin e kërkesave të parashtruara nga pala paditëse dhe pretendimet e palës së paditur [gjendja ekonomike, statusi familjar dhe elemente të tjera që e ndihmojnë në zgjidhjen e çështjes]?
- Cilat janë shkaqet që ndeshen më shpesh në praktikë për ndryshimin e masës së detyrimit për ushqim [ndërprerja e marrëdhënies së punës si pasojë edhe ndërprerja e rrogës si burim i vetëm financiar, krijimi i një familjeje tjetër ose shtimi me një fëmijë tjetër, si edhe problemet shëndetësore]?

4. Çështjet kryesore

- Subjektet debitorë dhe kreditorë të DU
- Raporti midis kontributit kompensues dhe detyrimit për ushqim.
- Mbi cilën palë bie barra e provës për të provuar pamundësinë e pagesës së detyrimit për ushqim? Si dokumentohen pretendimet përpara gjykatës?
- Cilat janë kriteret mbi të cilat mbështetet Gjykata e Lartë në përcaktimin e masës së detyrimit për ushqim në rastin e fëmijës?
- A mund të kërkohet si masë e përkohshme ekzekutimi i detyrimit për ushqim?
- Çfarë mendimi keni lidhur me kohëzgjatjen e arsyeshme ose jo të procedimeve mbi DU-në? Sa kanë ndikuar rrethanat e çështjes ku përfshihet kompleksiteti i çështjes [*faktet e kundërshtuara dhe volumin e provave shkresore*], sjellja e kërkuësit dhe ajo e autoriteteve përkatëse?

5. Dosja didaktike

Rasti 1 Punë në grup:

Drini dhe Tomorri banues në Tiranë kërkojnë të ndjekin universitetin në Vlorë. Prindërit e tyre kanë zgjidhur martesën. Nëna e tyre kërkon një ndryshim të DU-së në kushtet e reja. A do të paguajë babai i tyre një kontribut më të madh? Ata mund të bëjnë punë të vogla me kohë të pjesshme. [shih vendimin e Gjykatës së Kasacionit të Italisë Corte di Cassazione con l'ordinanza n. 439/16];

Rasti 2

Rrethanat e çështjes:

Altini dhe Drita shtetas shqiptarë, janë martuar në vitin 2010. Në vitin 2011 ata emigrojnë në Amerikë; në vitin 2013 nga lidhja e tyre lind një vajzë, Alba. Në vitin 2015 marrëdhëniet e tyre përkeqësohen dhe ata kërkojnë zgjidhjen e martesës. Me vendimin e formës së prerë, gjykata amerikane ka vendosur zgjidhjen e martesës, lënien e Albës për rritje dhe edukim Dritës, detyrimin e Altinit të paguajë pension ushqimor për fëmijën në masën X dollarë në muaj. Pas zgjidhjes së martesës, Altini kthehet në Shqipëri dhe fillon një punë nga e cila nxjerr pothuajse gjysmën e të ardhurave që nxirrte gjatë kohës që punonte në SHBA. Në vitin 2017 ai lidh martesë me Anilën dhe nga kjo martesë në vitin 2018 lind një fëmijë, Joni. Në këto kushte, në pamundësi për të shlyer detyrimet ndaj Albës në masën e caktuar nga gjykata amerikane, Altini kërkon ndryshimin e vendimit të kësaj gjykate.

Pyetjet :

- Cila është baza ligjore që do të gjejë zbatim në këtë rast?^[1]
- Çfarë pretendimesh duhet të ngrejë Drita në mënyrë që Altini, i cili është kthyer tashmë në Shqipëri, të detyrohet të shlyejë detyrimet ndaj Albës?
- Cili duhet të jetë objekti i kërkesëpadisë në këtë rast?
- Cili është organi kompetent dhe cilat janë kriteret për njohjen e vendimeve të huaja në Shqipëri?
- A legjitimohet Altini t'i drejtohet gjykatës shqiptare për ndryshimin e një vendimi të dhënë nga gjykata amerikane?
- A kanë juridiksion gjykatat shqiptare në këtë rast të ndryshojnë vendimin e dhënë nga gjykata amerikane? Pse?
- Në rastin kur ndryshojnë rrethanat mbi të cilat është përcaktuar masa e detyrimit për ushqim, cila është gjykata që ka juridiksionin për të gjykuar një rast të tillë?
- Cilat janë kriteret ku duhet të bazohet gjykata për ndryshimin e vendimit mbi detyrimin për ushqim ndaj Albës? Si duhet të veprojë gjykata në këtë rast? Pse?

Rasti 3:

Rrethanat e çështjes:

Agroni, 67 vjeç, është i ve. Ai ka katër fëmijë në moshë madhore por jeton vetëm me njërin prej tyre, Ilirin (djalin e madh), bashkëshorten e Ilirit dhe dy nipërit e tij. Ata jetojnë në qytetin e

Tiranës. Nga lidhja e pensionit të pleqërisë ai përfiton një shumë të pamjaftueshme për të përballuar shpenzimet e jetesës dhe të ilaçeve të detyrueshme për kurimin e sëmundjeve kronike.

Pyetjet:

- A mund të kërkojë Agroni detyrim për ushqim dhe ndaj kujt? Cilat janë dispozitat e KF-së që do të konsultoni për këtë situatë?
- A mundet që detyrimi për ushqim të dakordësohet në rrugë jashtë gjyqësore? Si?
- A mundet Iliri të kërkojë gjyqësisht detyrimin për ushqim për të atin e tij?
- Si qëndron solidariteti horizontal kundrejt mundësisë së personave përgjegjës?

Tema 6: Gjykimi në çështjet e amësisë dhe atësisë [2 orë]

Kohëzgjatja: 2 x 50'

Pedagogë: Arta Mandro

1. Përshkrim i temës

Gjatë trajtimit të kësaj teme do të synohet roli i gjyqtarit dhe prokurorit ky i fundit kryesisht në rastet kur njohja e amësisë mund të kundërshtohet në gjykatë; zbatimi dhe mirëorientimi në rregulla të ndryshme lidhur me institutin në tri raste në varësi të faktit nëse kemi të bëjmë me përcaktimin dhe kundërshtimin e amësisë dhe atësisë së: fëmijës së lindur nga martesa; fëmijës së lindur jashtë martese; fëmijës së lindur nga prindër të panjohur; veçoritë e institutit dhe të kundërshtimit të tij kur: amësia dhe atësia e fëmijës vërtetohet prej aktit të lindjes; amësia dhe atësia e fëmijës njihet vullnetarisht; amësia dhe atësia është vërtetuar në rrugë gjyqësore; llojet e padive në çështjet e lidhura me institutin, legjitimimi aktiv dhe pasiv, parashkrimi i së drejtës, etj.

2. Pyetje vetstudimore

- A kundërshtohet njohja e amësisë së bërë për fëmijën e regjistruar me nënë të panjohur dhe kush e ka këtë të drejtë?
- Kush ka të drejtë të kundërshtojë atësinë e prezumuar? A ka të drejtë babai që pretendon se është babai biologjik? Çfarë qëndrimi ka mbajtur gjykata? Shih vendimin nr.11-2019-2751, datë 17.5.2019 të GJRRGJ-së Durrës [1] dhe vendimin nr.11-2016-2481, datë 30.5.2016 të GJRRGJ-së Durrës [2]? Çfarë mendimi keni?
- A ka afate që parashkruajnë të drejtën? Sipas nenit 188 të KF-së e drejta e padisë së burrit që e quan veten si i ati i fëmijës parashkruhet me kalimin e afatit 1-vjeçar nga regjistrimi i atësisë në regjistrin e gjendjes civile.

- A ekziston një marrëveshje paraprake apo kontratë midis çiftit porositës dhe nënës surrogative?
- Çfarë është akti i lindjes? Çfarë është deklarimi i lindjes?
- Kur dhe si regjistrohet lindja e fëmijës në aktin e lindjes? Ku bëhet regjistrimi i lindjes së fëmijës?

3. Çështjet kryesore

- Problemet aktuale që ka evidentuar jurisprudenca e gjykatave shqiptare lidhur me institutin e amësisë dhe atësisë
- Kundërshtimi i amësisë dhe kundërshtimi i atësisë.
- Kuptimi i prezumimit ligjor të atësisë. Kundërshtimi i prezumimit ligjor të atësisë;
- Legjitimi aktiv dhe pasiv në padinë për kundërshtimin e prezumimit ligjor të atësisë. Objekti i padisë. Afati për ngritjen e padisë. Rregullimi i pasojave që rrjedhin nga kundërshtimi i prezumimit ligjor të atësisë.
- Provat e administruara në gjykimin e padisë.
- Amësia dhe atësia dhe inseminimi artificial, fekondimi artificial, surrogacia.

4. Dosja didaktike për këtë temë

Rasti studimor 1: Praktika e GJEDNJ – detyrë individuale
Yildirim kundër Austrisë (dec.), nr. 34308/96, 19 tetor 1999
Darmon kundër Polonisë (dec.), nr. 7802/05, 17 nëntor 2009
Rózański kundër Polonisë, nr. 55339/00, 18 maj 2006
Marckx v. Belgium 13 June 1979
Rasmussen v. Denmark 28 November 1984
Kroon and Others v. the Netherlands 27 October 1994
X, Y and Z v. the United Kingdom (no. 21830/93) 22 April 1997
Mikulic v. Croatia 7 February 2002
Mizzi v. Malta 12 January 2006
Chavdarov v. Bulgaria 21 November 2010
Krušković v. Croatia 21 June 2011
Ahrens v. Germany and Kautzor v. Germany 22 March 2012
Ostace v. Romania 25 February 2014
Mennesson and Others v. France and Labassee v. France 26 June 2014
Foulon and Bouvet v. France, judgment of 21 July 2016;
Laborie v. France, judgment of 19 January 2017.
D. and Others v. Belgium (no. 29176/13) 8 July 2014
Mandet v. France 14 January 2016
L.D. and P.K. v. Bulgaria (no. 7949/11) 8 December 2016
Mifsud v. Malta 29 January 2019
C and E v. France (nos. 1462/18 and 17348/18) 19 November 2019
D v. France (n° 11288/18) 16 juillet 2020

Koychev v. Bulgaria 13 October 2020

Fröhlich v. Germany, judgment of 26 July 2018

Valdís Fjölfnisdóttir and Others v. Iceland 18 May 2021

C.E. and Others v. France (nos. 29775/18 and 29693/19) 24 March 2022

Paparrigopoulos v. Greece 30 June 2022

Pjesa Tretë: Vlerësimi

- **Formativ:** pjesëmarrja aktive, analiza e rasteve në grup.
- **Shumator:** ushtrim individual me rast praktik.
- **Portofol:** analizë e një vendimi gjyqësor.

Rubrika (5 kritere):

1. Saktësia ligjore.
2. Zbatimi i procedurave.
3. Argumentimi logjik.
4. Etika dhe paanshmëria.
5. Qartësia e prezantimit.

Fletë reflektimi (3 pyetje)

- Çfarë koncepti të ri mësova sot?
- Ku mund ta aplikoj këtë njohuri në praktikë?
- Cili ishte momenti më sfidues i orës?

Pjesa e Katërt: Bibliografi, materiale studimore dhe raste praktike

Kuadri ligjor
• Ligji nr. 9062/8.5.2003 "Kodi i Familjes", i ndryshuar. • Ligji nr. 18/2017, "Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijëve" dhe aktet nënligjore. • Konventa e OKB-së "Për të drejtat e fëmijës". • KEDNJ [kryesisht nenet 6, 8, 12, 13, 14]. • Konventa Europiane "Për marrëdhëniet me fëmijët" (ETS No. 192: 2003/2005). • Konventa Europiane "Mbi ushtrimin e të drejtave të fëmijëve" (ETS No. 160: 1996/2000) • Konventa e Këshillit të Europës për Mbrojtjen e Fëmijëve nga Shfrytëzimi Seksual dhe Abuzimi Seksual • Konventa për krimin në fushën e kibernetikës" [neni 9] Ratifikuar me ligjin nr. 8888/25.4.2002. • Karta Sociale Europiane (e rishikuar) [neni 7, 11, 16, 17]

- Komenti i përgjithshëm 12, 14 i komitetit të KDF-së
- Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë.
- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë.
- Konventa e Kombeve të Bashkuara “Mbi të Drejtat e Fëmijëve”, ratifikuar me ligjin nr.7531, datë 11.12.1991.
- Konventa Europiane “Për marrëdhëniet me fëmijët”, ratifikuar me ligjin nr.9359, datë 24.3.2005.

Literaturë

- Arta Mandro “E drejta familjare” Botim i Parë, Emal, Tiranë, nëntor 2009.
- Artikuj shkencorë të revistës së Shkollës së Magjistraturës: “Jeta Juridike”;
- S. Omari “E drejta familjare”;
- [The best interests of the child – A dialogue between theory and practice](#). © Council of Europe, March 2016
- Roli i psikologut dhe punonjësit social: [Botim i QNLQ](#)
- Klodian Gega, Naureda Hasani, “Psikologu dhe punonjësi social në drejtësinë për të miturit” në: <http://www.pikosociale.org/ep-content/uploads/2014/09/Manuali-i-psikologut-ne-Gjykate.pdf>
- [Mbrotjtja e së drejtës për respektimin e jetës private dhe familjare sipas Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut](#) Doracakët për të drejtat e njeriut të Këshillit të Europës
- [GLOSSARY of the European Convention on Human Rights](#) [fjalorth shqip]
- [Handbook on European law relating to the rights of the child](#). © European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, 2015
- Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights Right to respect for private and family life, home and correspondence, përditësuar më 30 prill 2019.
- Rregullat e Kombeve të Bashkuara për Mbrojtjen e të Miturve të Privuar nga Liria Të miratuara nga Asambleja e Përgjithshme me rezolutën 45/113, të datës 14 dhjetor, 1990.
- Fletëpalosje e GJEDNJ-së me rastet e trajtuara nga kjo gjykatë lidhur me mbrojtjen e të miturve “Protection of minors”, përditësuar në korrik 2019. E aksesueshme në: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Minors_ENG.pdf
- Fletëpalosje e GJEDNJ-së me raste që lidhen me të drejtat e prindërimit, Parental rights, të përditësuar në shtator 2019, e aksesueshme në: https://www.echr.coe.int/documents/fs_parental_eng.pdf
- Handbook on European law relating to the rights of the child. E aksesueshme në: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child_en.pdf.
- Salvatore Zappalà, The Rights of Victims v. the Rights of the Accused, Journal of International Criminal Justice, Vol. 8, 1 Mars 2010

Jurisprudence pjesa I

Veçoritë dhe parimet e gjykimi të çështjeve familjare me të mitur

• GJEDNJ: <i>Bajrami kundër Shqipërisë (aplikimi nr. 35853/04).</i> • GJEDNJ: <i>Qama kundër Shqipërisë dhe Italisë (aplikimi nr. 4604/09).</i> GJEDNJ: <i>X dhe të tjerë kundër Shqipërisë (aplikimi nr. 73548/17 dhe 45521/19)</i> – lidhur me diskriminimi në shkolla dhe të drejtën për arsim gjithëpërfshirës. Shih shterimin e mjeteve juridike të brendshme vendimi ku si i tillë është konsideruar • Kërkesa nr. 21508/02, W.S. kundër Polonisë, 19 qershor 2007, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 34209/96, S.N kundër Suedisë, 2 korrik 2002, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 9106/80, Bouamar kundër Belgjikës, 27 qershor 1988. • Kërkesa nr. 24888/94, V kundër Mbretërisë së Bashkuar, 16 dhjetor 1999, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 30943/96, Sahin kundër Gjermanisë, 3 korrik 2003, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 70337/01, Güveç kundër Turqisë, 20 janar 2009, GJEDNJ. • Kërkesat nr. 78028/01 dhe 78030/01, Pini dhe të tjerë kundër Rumanisë, 22 qershor 2004, GJEDNJ. • Kërkesat nr. 22083/93, 22095/93, Stubbings dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar, 22 tetor 1996, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 36391/02, Salduz kundër Turqisë, 27 nëntor 2008, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 52067/99, Okkali kundër Turqisë, 17 tetor 2006, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 20817/04, Nart kundër Turqisë, 6 maj 2008, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 15924/05, Ēelke dhe Bialek kundër Polonisë, 1 mars 2011, GJEDNJ.
Gjykimi i çështjeve familjare të lejimit të martesës nën moshë
Zbatimi vendimeve të gjykatave të huaja në çështjet familjare
Vecoritë e procesit të gjykimit me të miturit në konflikt me ligjin, viktimat dhe dëshmitarë
Jurisprudence pjesa II
Gjykimi familjar në rastet e pavlefshmërisë së martesës
Gjykimi e çështjeve të lidhura me regjimet pasurore martesore dhe pjestimin e pasurisë mes bashkëshortëve
Juridiksioni i gjykatave shqiptare në çështje të lidhura me zgjidhjen e martesës dhe vecoritë e procesit të zgjidhjes së martesës dhe pasojat e saj
Udhërat e gjykatës për (mos)kthimin e fëmijëve
Gjykimi në çështjet e amësisë dhe atësisë
Gjykimi në çështjet e lidhura me detyrimin për ushqim
Gjykimi në çështjet e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, kujdestarisë mbi të miturit dhe çështjeve të lidhura me të drejtat pasurore të fëmijëve